

STRATEGIJA PREMA MLADIMA OPĆINE MAGLAJ 2016-2020. GODINE

Maglaj, septembar 2016. godine

SADRŽAJ

UVOD	3
RIJEČ NAČELNIKA	4
PROFIL OPĆINE MAGLAJ	5
ANALIZA STANJA	8
OBRAZOVANJE	10
KULTURA I SPORT	14
ZAPOŠLJAVANJE, SAMOZAPOŠLJAVANJE I PREDUZETNIŠTVO MLADIH.....	21
VOLONTERIZAM	32
SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVO	35
CIVILNA UDRUŽENJA (NVO) I DJELOVANJE MLADIH KROZ POLITIKU	44
SLOBODNO VRIJEME.....	48
SWOT ANALIZA	51
AKCIONI PLAN	53
PROVOĐENJE I MONITORING	61
ZAKLJUČAK.....	61

I UVOD

Strategija razvoja mladih općine Maglaj je važan segment brige o mladima, te na osnovu isteka perioda prethodne, Općinski načelnik Mehmed Mustabašić je dana 30.11.2015. godine donio rješenje o imenovanju Komisije za izradu Strategije prema mladima 2016.-2020. , a na osnovu Zaključka Općinskog vijeća Maglaj broj 02-05-1-645/16 od 19.03.2015. godine i u skladu sa Odlukom Općinskog vijeća Maglaj o pristupanju izradi Strategije prema mladima na području općine Maglaj za period 2016.-2020. Pomenutu Komisiju sačinjavaju mlade osobe različitih akademskih zvanja, te predstavnici resornih službi Općine Maglaj i NVO sektora.

Na osnovu analize postojećeg stanja, Strategija će dati prijedloge mjera za koordinirano rješavanje problema iz oblasti koju su mladi identifikovali kao najbitnije. Obzirom na potrebe strategije kao zvaničnog dokumenta, nastojat će se definisati jasni pravci i temeljne odrednice daljeg razvoja i jačanja mladih na području općine Maglaj.

Usvajanjem Zakona o mladima FBiH, koji je svečano promovisan 02.07.2010. godine u Sarajevu, stvorene su pretpostavke za institucionalno i sistemsko pozicioniranje mlade populacije, te otvorena mogućnost za njihovo aktivnije uključivanje u procese odlučivanja na svim nivoima vlasti. Zakonom se definiše društveni status i mehanizmi za snažniji angažman mladih u javnom, kulturnom i političkom životu, a institucije vlasti se obavezuju na brigu o mladima. Zakonom o mladima FBiH definisana su prava i obaveze mladih, način njihovog organizovanja, uključujući vijeće mladih kao njihovo krovno udruženje, te rad s mladima i omladinske aktivnosti. Kako je zakonom definisano, "omladina" ili "mladi" su osobe u životnoj dobi od 15 do navršениh 30 godina. Usto, svi nivoi vlasti u FBiH obavezni su utvrditi strateške pravce djelovanja na planu jačanja statusa mladih.

U toku izrade Strategije imenovana Komisija je prikupljala podatke, iste analizirala, anketirala interesnu skupinu ljudi te time razvijala metodologiju kojom se došlo do konačnih pokazatelja o trenutnom položaju mladih na području naše općine. Analizirano je stanje u oblasti obrazovanja, nezaposlenosti, kulture i sporta, socijalne i zdravstvene zaštite, uključivanja u nevladin sektor i politiku, volonterizam mladih te njihovo slobodno vrijeme.

RIJEČ NAČELNIKA

Izrada četverogodišnje Strategije prema mladima općine Maglaj bazirana je na realnim potrebama, ciljevima i aktivnostima mladih i njihovom viđenju sopstvene budućnosti u ovoj sredini. Bez nekog predznanja, jasno je da su u vremenu u kojem živimo, ogromna nezaposlenost, kao i nemogućnost za kvalitetnim organizovanjem slobodnog vremena, neki od problema koji prate današnje generacije mladih. Bosni i Hercegovini, pa tako i našoj općini, potrebni su obrazovani i kvalificirani mladi ljudi, koji će postati odgovornim građanima/kama i preuzeti na sebe odgovornost za unaprjeđenje sredine u kojoj žive.

Uzimajući u obzir činjenicu da od resursa koje nude mladi ljudi zavisi budućnost naše zajednice, Općina Maglaj želi stvoriti sredinu koja će omogućiti kvalitetan život ove populacije, ali i uticati da se mladi ljudi aktivno uključe u rješavanje svih društvenih problema. Potrebno je omogućiti mladim ljudima da predstavljaju svoje kreativne ideje i podržati one koje doprinose unapređenju života na ovim prostorima. Ulaganje napora na osiguranju boljeg položaja mladih je značajan korak koji moraju poduzeti svi društveni faktori. Uređenje stanja u oblasti obrazovanja i odgoja mladih, sporta, zdravstvene zaštite, socijalne zaštite, zapošljavanja, omladinske infrastrukture, finansiranja potreba mladih, veliki je korak i potrebno je aktivnim angažmanom krenuti ka zakonskim rješenjima iz pomenutih ali i lokalnih aktivnosti.

Rješenje za unapređenje života mladih je da svakodnevno rade na sebi, stiču nova znanja i prilagođavaju se promjenama, kako bi spremno odgovorili na potrebe savremenog društva. Jedan od pratilaca ekonomske krize i velike nezaposlenosti je obeshrabrenost i nedostatak motivacije pa je prevazilaženje pasivnog odnosa prema sredini ključ za nalaženje posla. Općina Maglaj, kao lokalna samouprava koja je itekako zainteresovana za razvoj mladih i njihov doprinos kreiranju života na području grada, svjesna je važnosti jednog ovakvog dokumenta i u potpunosti ga podržava.

Iskreno vjerujem da ćemo implementacijom ove Strategije prema mladima, u narednim godinama, pomoći da se stvore preduslovi za kvalitetnije uključivanje mladih u razvoj općine Maglaj i efikasnije ostvarivanje njihovih potreba i ciljeva.

OPĆINSKI NAČELNIK

Mehmed Mustabašić, prof.

1. PROFIL OPĆINE MAGLAJ

1.1. Profil Općine Maglaj

Najstariji pisani podatak koji bi se mogao odnositi na Maglaj nalazimo u Povelji kralja Stjepana Ostoje upućene Dubrovčanima 15. januara 1399. „va slavnoj vojsci na Lišnici“. Povelja „Sub castro nostro Maglay“ („Pod našom tvrđavom Maglaj“) od 18. septembra 1408. godine je nesumnjivo najstariji pisani izvor u kojem se izravno spominje Maglaj. U Turskim dokumentima Maglaj se spominje 1485. godine. Međutim, artefakti materijalne kulture pronađeni su na širem području grada Maglaja, što svjedoči o postojanju naselja još u paleolitsko i neolitsko doba.

Maglaj predstavlja jednu od 12 općina Zeničko-dobojskog kantona, smješten uz rijeku Bosnu, 125 km sjeverno od Sarajeva i dio je ekonomske regije Centralna Bosna. Graniči se sa općinama: Doboj, Petrovo i Teslić iz Republike Srpske, te Banovići, Tešanj, Zavidovići i Žepče iz Federacije BiH. Sa površinom od 289 km² spada u općine prosječne veličine u Zeničko-dobojskom kantonu. Općinu Maglaj čini 36 naseljenih mjesta organizovanih u 20 mjesnih zajednica, a to su: Novi Šeher, Brezove Dane, Radojčići, Kopice, Čobe, Liješnica, Bijela Ploča, Jablanica, Misurići, Straište, Krsno Polje, Ulišnjak, Kosova, Moševac, Oručje, Ravna, Maglaj-grad, Bočinja, Donji Rakovac i Bradići. Rijeka Bosna dijeli grad na dva dijela - Stari grad i novi, moderni dio grada.

Tabelarni prikaz nacionalne strukture stanovništva prema popisu iz 1991. godine

Godina	Ukupno	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Jugosloveni	Ostali
1991	39.553	19.269	8.347	9.872	1.454	611

Gustina naseljenosti i broj naseljenih mjesta na osnovu popisa stanovništva iz 1991. i na osnovu podataka u posljednjih par godina znatno se promjenio. Naime, nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma, veći dio općine ušao je u sastav Federacije Bosne i Hercegovine, a manji u sastav Republike Srpske, kao što je i određeni broj naselja koje su pripadale općini Maglaj, pripojen općini Žepče. Prije 1992. općina Maglaj je imala 56 naseljenih mjesta, a sada ima 40.

Tabelarni prikaz broja naseljenih mjesta i gustina naseljenosti

Godina	Broj naseljenih mjesta	Površina općine u km ²	Stanovništvo	Gustina naseljenosti
2010	40	290	23.381	80,6
2011	40	252	23.360	92,7
2012	41	252	23.329	92,6
2013	40	252	23.279	92,4
2014	40	252	23.267	92,3

Jedna od pogodnih stvari za Maglaj jeste izvanredan geosaobraćajni položaj i dobra povezanost sa svijetom, tako da teritorijom općine, gotovo kroz grad, prolaze željeznička pruga Ploče-Sarajevo-Doboj-Bosanski Šamac i magistralni put M- 17 koji je preko Hrvatske veza sa srednjom Evropom. U neposrednoj blizini je i trasa budućeg autoputa u okviru Koridora V-c. Osim toga, općina Maglaj ima bogato kulturno-historijsko nasljeđe, te prirodne resurse od kojih su najvažnija: obradivo zemljište, šume, rijeke, izvorišta pitke vode, mineralna bogatstva, raznolik biljni i životinjski svijet, ali i plansko korištenje prostora, ljudski resursi i ravnomjerno izgrađena cestovna infrastruktura. Zaštita pomenutih resursa za općinu Maglaj je prioritetan zadatak te se mora posvetiti dovoljna pažnja u definisanju budućih pravaca razvoja.

Godina	Broj naseljenih mjesta	Površina općine km ²	Stanovništvo	Gustina naseljenosti
2010	40	290	23.381	80,6
2011	40	252	23.360	92,7
2012	41	252	23.329	92,6
2013	40	252	23.279	92,4
2014	40	252	23.267	92,3

1.2. Strategija razvoja i njeni ciljevi

Strategija razvoja mladih Općine Maglaj je dokument gdje se utvrđuju osnovna načela politike prema mladima i akcioni plan njene implementacije, ima za cilj da opiše status, prava i odgovornost te ulogu mladih u lokalnoj zajednici, motiviše mlade kroz organizacije ili pojedinačno, te pokreće inicijative i ideje o kreiranju državne politike za mlade.

Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine propisuje izradu, usvajanje, provođenje i praćenje provođenja strategije prema mladima na svim nivoima vlasti FBiH, pa tako i na općinskom nivou.

U kontekstu općinskog nivoa Strategija prema mladima mora biti:

- „dokument institucija vlasti“: Općinska vlast ima obavezu izraditi, usvojiti i pratiti provođenje ovog dokumenta.
- „sa programskim pristupom djelovanjima prema mladima“: Strategija prema mladima mora imati razrađene programe za svaku pojedinu oblast, kao što su: obrazovanje, zdravstvo, zapošljavanje, socijalna briga, aktivno učešće mladih u društvu, slobodno vrijeme mladih (kultura, sport, umjetnost...) i sl.
- „uključuje definisane probleme i potrebe mladih“: Prilikom izrade dokumenta važno je oslanjati se na probleme i potrebe mladih koji su ustanovljeni prethodnim istraživanjem.
- „uključuje strateške pravce djelovanja“: Općinska vlast dužna je odrediti strateške pravce prema mladima koji će se slijediti u svim oblastima rada organa uprave.
- „uključuje ciljeve strategije“: Ciljevi strategije su ciljevi kojima težimo tokom provođenja mjera iz strategije, kako bismo riješili probleme i zadovoljili potrebe mladih ustanovljene istraživanjem.
- „uključuje mjere za realizaciju ciljeva strategije“: Strategija sadrži programski pristup djelovanju prema mladima, a kako bismo postigli ciljeve, potrebno je za svaki program, odnosno oblast definisati jasne mjere i aktivnosti koje će direktno uticati na rješavanje problema i zadovoljavanje potreba mladih ljudi.

Programom djelovanja za mlade definisati:

- ciljeve koji moraju biti specifični, odgovarajući, mjerljivi, ostvarivi i nadgledivi;
- aktivnosti za provođenje programa;
- institucije nadležne za realizaciju programa;
- opći, finansijski, materijalni, prostorni i drugi uslovi za realizaciju programa;
- potrebe i problemi mladih utvrđeni stručnim istraživanjem;
- način motivisanja mladih na dobrovoljno učešće u aktivnostima u omladinskom sektoru;
- nadgledanje i praćenje uspješnosti provođenja programa

Kao što smo već naveli, imenovana je Komisija za izradu Strategije prema mladima općine Maglaj 2016.-2020. u čijem sastavu su:

1. Elza Vehabović – dipl. pravnik – predsjednica Komsije
2. Nermin Bešlagić – dipl. ing. mašinstva - član
3. Dženana Hadžiedhemović – dipl. ekonomista - član
4. Rašida Muhić – master manager - član
5. Amerlina Muftić – dipl. pravnik - član
6. Nerma Zupčević – prof. sociologije - član
7. Mahir Čaušić – baccalear žurnalistike - član
8. Ivana Širić – baccalear ekonomije - član
9. Saša Stanić – mr. IT - član
10. Fatima Suljaković – baccalear ekonomije - član
11. Maida Banjić – baccalear žurnalistike - član
12. Dajana Šupuković – dipl. ing. saobraćaja - član
13. Asmira Delić – prof. bosanskog jezika i književnosti - član
14. Marinko Kelavić – prof. r. nastave - član
15. Haris Bradarić – dr. medicine - član
16. Rifat Skejić – dipl. pravnik - član

Saradnja lica koja su bila zadužena za izradu Strategije prema mladima ogledala se, kako radnim sastancima članova radnih grupa, tako i vršenjem ankete, istraživanjem na svim poljima društvenog života koja su interesantna mladima i u koja su mladi aktivno uključeni te prikupljanjem pisanih prijedloga i podataka potrebnih za sagledavanje trenutne situacije i njeno unapređenje.

Vrijeme pred nama zahtjeva kreativne i kompetentne ljude, sa potrebnom energijom i željom da inoviraju i efikasno realizuju viziju i postavljene ciljeve. Iz tog razloga prvi koraci na samoj realizaciji ciljeva iz Strategije razvoja zahtjevaju adekvatnu organizaciju administracije i aktiviranje svih raspoloživih resursa u cilju stvaranja još boljeg, još ljepšeg i još privlačnijeg Maglaja. Naravno, ostvarenje ovih ciljeva ne može biti samo obaveza i odgovornost općinske administracije već zahtjeva maksimalno uključivanje, rad i posvećenost svih građana Maglaja, udruženja, asocijacija, ustanova, zajednica i preduzeća.

1.3. Dokumenti na koje se oslanja omladinska strategija

- Zakon o mladima FBiH;
- Rezolucija Vijeća Evropske unije (O obnovljenom okviru za evropsku saradnju u području rada s mladima 2010-2018);
- Evropska povelja o učešću mladih o općinskom i regionalnom životu (Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Evrope);
- „Bijeli dokument“ (Evropski parlament);
- Obrazovanje mladih ljudi: Izjava za 21. „vijek“ i njegov radni dokument i dodatak „Nacionalna politika za mlade“ (vodeće svjetske organizacije mladih);
- Jedanaest indikatora omladinske politike (Vijeće Evrope i Evropski omladinski forum);
- Istraživanje na putu ka politici prema mladima FBiH (analiza stanja i potreba mladih u FBiH 2013, Federalno ministarstvo kulture i sporta i Institut za razvoj mladih KULT).

2. ANALIZA STANJA

2.1. Anketa I

Anketa I se odnosila na ispitanike - učenike devetih razreda osnovnih škola na području Općine Maglaj („Prva osnovna škola“ Maglaj, Osnovna škola „Maglaj“ Maglaj, Osnovna škola „Novi Šeher“ Novi Šeher – Maglaj).

ZAKLJUČAK NA OSNOVU PROVEDENE ANKETE

Učenici smatraju da je na polju formalnog obrazovanja najneophodnije promijeniti preopširne nastavne planove i programe, uvesti više praktične nastave te da treba raditi na dovođenju stručnijih nastavnika i profesora.

Oko 45 % anketiranih mladih osoba smatra da okviru njihove škole ne postoji neka vrsta organizovanja za poboljšanje kvaliteta obrazovanja, dok njih nešto manje od 40% smatra da ista postoji. Oko 65% ispitanika smatra da u okviru škole ne postoji neka vrsta organizovanog volonterskog rada, dok ih oko 30% smatra da ista postoji.

50% ispitanika je izjavilo da u posljednje 3 sedmice u okviru redovnog obrazovanja nisu imali neki oblik praktične nastave, dok ih je oko 25% izjavilo da su imali jedanput ili nekoliko puta sedmično.

Zabrinjavajuća je činjenica da preko 50% ispitanika ove dobi smatra da će biti nezaposleni nakon završenog obrazovanja.

50% ispitanih osnovaca bi pohađalo neki kurs koji bi im bio ponuđen, dok njih oko 30 % nije zainteresovano.

2.2. Anketa II

Anketa I se odnosila na ispitanike - mlade osobe dobi 16-30 godina sa područja općine Maglaj.

ZAKLJUČAK NA OSNOVU PROVEDENE ANKETE

Anketirana su mlada lica oba spola uzrasta 16-25 godina (oko 90%) koja se nalaze u srednjim školama ili na fakultetima (preko 95%).

Anketirana mlada lica većinom žive u porodicama dobrog i srednjeg imovnog stanja (99%) sa roditeljima te braćom i sestrama (oko 90%) .

Oko 95% ispitanika planira ili upisati fakultet, odnosno postdiplomske studije ili se zaposliti.

30-40 % anketiranih lica puši u prosjeku 2-7 godina, dok je 95% mladih lica je probalo alkohol i oko 60% ih pije samo u posebnim prilikama, dok oko 20% pije bar jednom sedmično. Oko 90-95% ispitanika nije probalo marihuanu, ekstazi niti bilo koju drugu vrstu droge. Preko 80% ispitanika smatra su dobrog zdravlja. Čak 80% ispitanika je već imalo seksualne odnose.

50% anketiranih mladih lica ne gleda TV i ne igra kompjuterske igre, dok ostalih 50 % gleda, odnosno igra 3 sata dnevno. Mlada lica izlaze samo vikendom (oko 80%), njih čak oko 70% nikako ne ide u kino tokom godine, dok je taj procenat što se tiče pozorišta oko 60%. 50% mladih godišnje ide po par puta na koncerte. Mlada lica najviše posjećuju utakmice, i to više od 10 puta godišnje njih oko 60%. Oko 20 % mladih ne pročitati niti jednu knjigu godišnje, dok ostalih 80% čita u prosjeku 7 knjiga godišnje.

Zadovoljavajuća je činjenica da se oko 60% mladih ispitanika bavi sportom i rekreacijom dok se ostalih 30% bavi muzikom, učenjem stranih jezika i slično. Njih oko 10 % slobodno vrijeme nažalost provodi u kafani i dosađujući se.

Oko 70% ispitanika je par puta napuštalo mjesto boravka u toku protekle godine, a njih oko 70% je do sada bilo u inostranstvu.

Zadovoljavajuća je činjenica da 98% mladih nije bilo psihički maltretirano u proteklom periodu, a 100% ispitanika nije bilo fizički maltretirano. Oko 50 % mladih ispitanika smatra da je od delikventnih pojava u našoj općini najprisutniji alkoholizam, dok njih više od 40% smatra da su to kriminal i nasilje.

Mladi se osjećaju relativno sigurno u našoj općini (50 % DA, 50 % NE). Preko 70% mladih smatraju da je ponuda za mlade u našoj općini loša.

Od ukupnog broja ispitanika, njih 5% se nalazi na evidenciji za zapošljavanje Biroa Maglaj, a preko 95% od ukupnog broja ispitanika je zainteresovano za pokretanje vlastitog biznisa kao prve ili druge opcije za zapošljavanje, a smatraju da su najveće prepreke kapital, kredit te poreske i zakonske barijere (oko 75% ispitanika). Mladi smatraju da su mogućnosti za zapošljavanje na području naše Općine slabe, odnosno nikakve (njih 90%), ali čak 50% ne traži aktivno posao (razlog: status učenika, studenta). Većina mladih ispitanika nije upoznata sa programima zapošljavanja koja budu aktuelna na području Općine Maglaj (oko 80%). Oko 45% mladih smatra da je najveći problem sa kojim se suočavaju mladi nezaposlenost, a 40 % smatra da je to korupcija. Ostalih 15% ispitanika smatraju da su to diskriminacija, nedefinisana politika, apatija mladih i drugo. 98% mladih je izjavilo da nisu bili žrtva diskriminacije po bilo kojoj osnovi pri zapošljavanju (razlog: status učenika, studenta).

Poražavajuća je činjenica da bi više od 50% mladih napustilo BiH, dok bi ih oko 40% napustilo ali privremeno. Neznatan je broj onih koji ne bi napustili BiH. Za trenutni položaj mladih u BiH po mladima najviše su krivi domaći političari (preko 90%).

Mladi su iskazali spremnost na volonterizam (njih oko 60%). Mladi su spremni na pohađanje kurseva, obuka i slično (njih oko 40%) dok ih je oko 25% spremno pohađati iste i cilju lakšeg zapošljavanja, napredovanja i slično. Mladi smatraju da je potrebno generalno izvršiti dosta izmjena u sferi obrazovanja, počevši od toga da je premalo praktične nastave i praktičnih primjera, slab je izbor zanimanja do toga da postoji manjak dijaloga u učionici i da je prisutan nedostatak stipendija.

Mladi ispitanici također smatraju da nisu dovoljno uključeni u donošenje odluka i pokretanje inicijativa (30%) dok ih oko 20% smatra da jesu povremeno. 20% smatra da oni kao mladi nisu zainteresovani.

3. OBRAZOVANJE

Obrazovanje u općini Maglaj se odvija radom 7 obrazovnih ustanova i to putem dvije u oblasti predškolskog, tri u oblasti osnovnog obrazovanja i dvije u oblasti srednjoškolskog obrazovanja.

3.1. Predškolsko obrazovanje

Edukacija predškolske djece odvija se u JU „Dječiji vrtić“ i putem privatne predškolske ustanove „Dječiji osmijeh“ koje pohađa 118 djevojčica i dječaka različitog predškolskog uzrasta. U mjesecu junu 2016. je osnovana nova privatna predškolska ustanova „Maglajska raja“ ali obzirom na datum osnivanja, nemamo relevantne podatke o broju upisane djece.

Privatna predškolska ustanova „Dječiji osmijeh“ je počela sa radom 2014. godine kao prva privatna predškolska ustanova na području općine Maglaj koja djeluje u četiri grupe.

Naziv	Privatna predškolska ustanova "Dječiji osmijeh"Maglaj			
	Brojno stanje djece po grupama			
Godina	Jaslice	Vrtić	OPOiO	Svega
2014.	18	22		30
2015.	23	27	3	53

Javna ustanova „Dječiji vrtić“ Maglaj nema podataka za prethodne godine, jer je cjelokupna dokumentacija uništena u poplavama 2014. godine.

Naziv	Javna ustanova „Dječiji vrtić“ Maglaj			
	Brojno stanje djece po grupama			
Godina	Jaslice	Vrtić	OPOiO	Svega
2015.	19	56	120	195

3.2. Osnovno obrazovanje

Ukupan broj osnovnih škola na području općine Maglaj uključujući matične (OŠ „Maglaj“, „Prva osnovna škola“ i OŠ „Novi Šeher“) i područne škole iznosi 14. Broj učenika koji pohađa osnovne škole je 1966 učenika, a nastavu izvodi 112 nastavnika i učitelja.

„PRVA OSNOVNA ŠKOLA“	BROJ UČENIKA											
	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Matična škola	368	315	337	228	317	301	318	273	329	251	307	242
PŠ Jablanica	30	19	26	23	26	22	26	17	18	17	21	13
PŠ Kosova	52	43	50	34	50	32	49	35	44	45	50	41
PŠ Moševac	42	28	40	33	45	25	49	26	45	31	45	32
PŠ Ravna	22	19	16	24	16	26	20	22	26	24	30	29

OŠ „MAGLAJ“	BROJ UČENIKA											
	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Matična škola	305	305	277	273	270	257	281	268	251	233	244	223
PŠ Liješnica	29	27	28	27	19	27	16	25	20	29	24	23

PŠ Bradići	13	17	15	19	13	18	16	17	14	16	19	16
PŠ Ulišnjak	30	24	31	21	30	20	26	26	18	26	19	21
PŠ Tujnica	17	12	16	12	21	12	18	8	18	10	16	13
PŠ Bočinja	16	21	17	21	14	11	13	8	11	6	8	5

OŠ „NOVI ŠEHER“	BROJ UČENIKA											
	2010.		2011.		2012.		2013.		2014.		2015.	
GODINA	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Matična škola	265	295	262	279	240	226	246	237	231	224	208	203
PŠ Čobe-Kopice	76	61	61	58	57	54	63	46	66	47	70	45
PŠ Ponijevo	14	8	15	6	-	-	-	-	-	-	-	-
PŠ Ljubatovići	10	14	11	14	-	-	-	-	-	-	-	-

3.3. Srednje obrazovanje

Srednje obrazovanje je strukturirano kroz JU „Opća gimnazija Maglaj“ i JU „Mješovita srednja škola Maglaj“. Obje ustanove rade u jednoj zgradi, 800 učenika se obrazuje za 17 različitih zvanja i zanimanja uz angažman 73 profesora.

Broj učenika Mješovite srednje škole u školskoj 2014/2015 godini iznosio je 659 – od toga 365 momaka i 294 djevojke. Učenici su raspoređeni u tehničke i stručne škole.

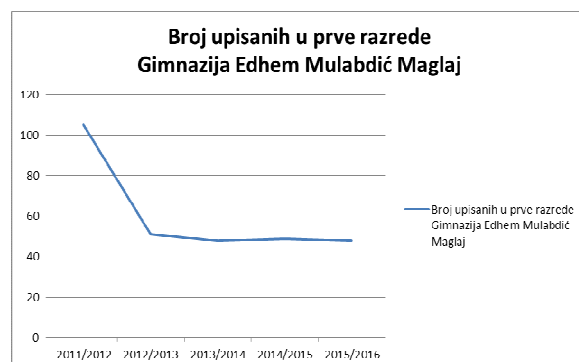
Razred	Tehničke škole	Stručne škole
I	121 učenik	100 učenika
II	76 učenika	65 učenika
III	72 učenika	82 učenika
IV	138 učenika	-
UKUPNO	407 učenika	247 učenika

Broj učenika Mješovite srednje škole u školskoj 2015/2016 godini je 602 učenika – od toga 332 momka i 270 djevojaka.

Razred	Tehničke škole	Stručne škole
I	84 učenika	73 učenika
II	125 učenika	102 učenika
III	72 učenika	72 učenika
IV	74 učenika	-
UKUPNO	355 učenika	247 učenika

Broj učenika Gimnazije „Edhem Mulabdić:

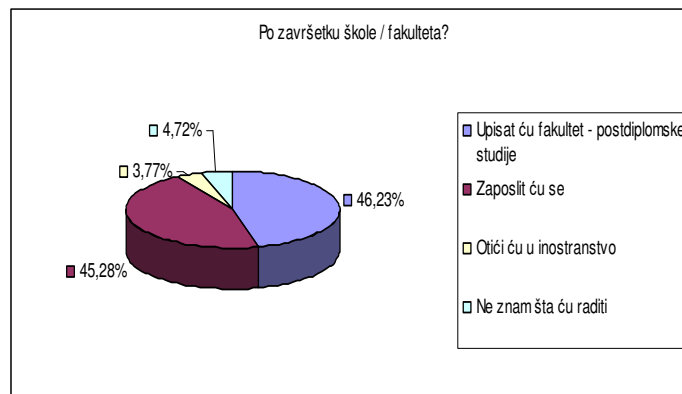
- 2011/2012 – 105 učenika
- 2012/2013 – 51 učenik
- 2013/2014 – 48 učenika
- 2014/2015 – 49 učenika
- 2015/2016 – 48 učenika

Uz pomoć raznih donacija u školama kroz materijalno-tehničko opremanje kabineta, biblioteka, nabavku računarske opreme, raznih didaktičkih pomagala i stvaranja adekvatnih uslova za rad, ostvareno je kontinuirano poboljšavanje uslova o obrazovanju. Problemi menadžmenta svih obrazovnih ustanova ubrzo će postati krucijalni, jer je sve prisutnije smanjenje broja učenika kao odraz poslijeratnog smanjenja nataliteta koji će dovesti u pitanje postojanja odjeljenja, a time i višak nastavnog kadra.

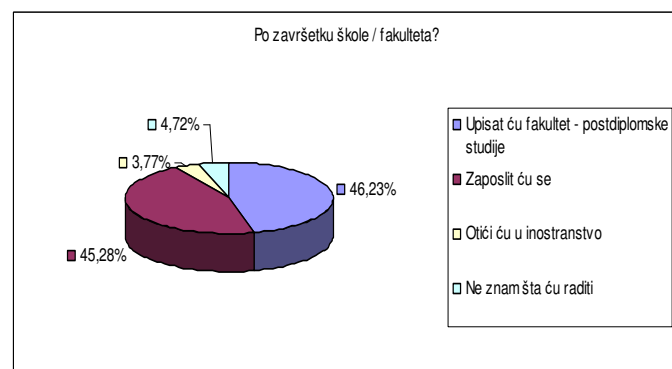
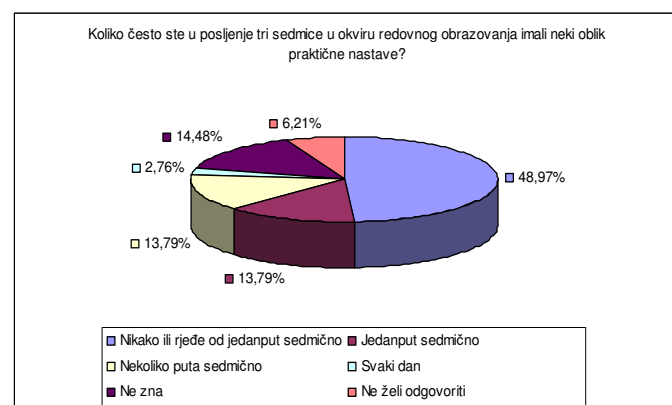
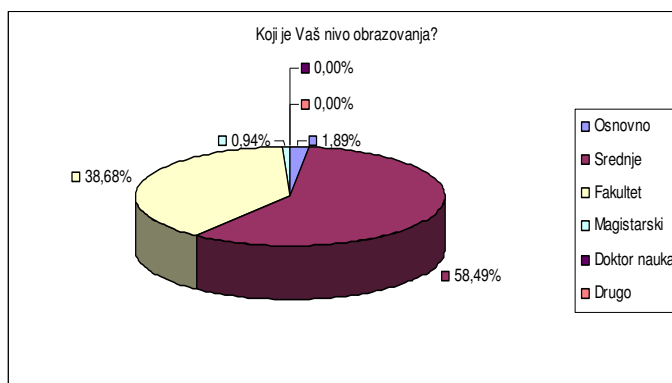
3.4. Visokoškolsko obrazovanje

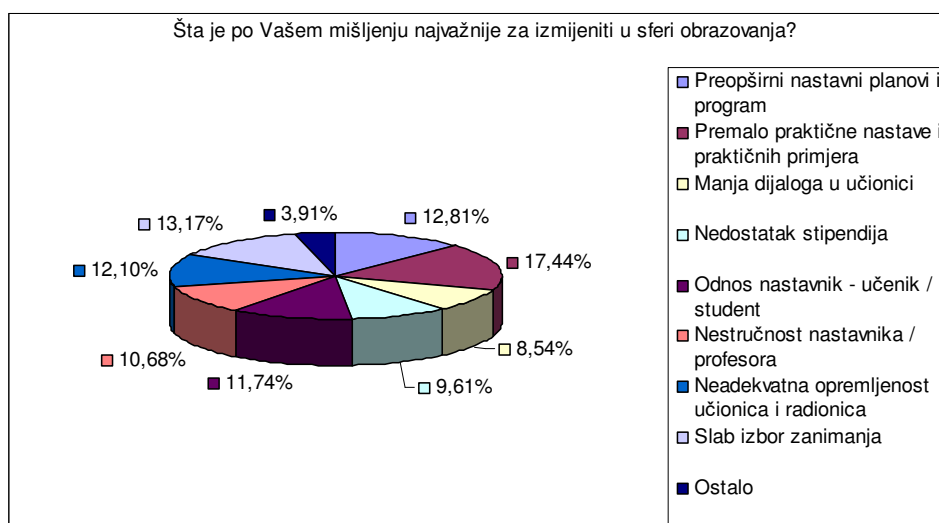
Ukupan broj studenata sa područja općine Maglaj koji se školuju na privatnim i državnim fakultetima je oko 280. Općina Maglaj prepoznala je važnost ulaganja u obrazovanje te je za ovu godinu obezbjedila iznos od 45.000,00 KM, kako za stvaranje ambijenta za kvalitetno školovanje tako i za podršku talentovanih učenika, ali i za dodjeljivanje stipendija svim redovnim studentima. Značajno povećanje broja visokoobrazovanih nezaposlenih osoba upućuje na potrebu novog pristupa kod stipendiranja i to prvenstveno stipendiranja deficitarnih zanimanja i struka.

Kao moguće mjere u oblasti obrazovanja mladih predlaže se slijedeće:

- Organizovanje seminara i radionica kako bi se podigla svijest o važnosti obrazovanja;
- Obaviti razgovor sa lokalnim prijevoznicima o mogućnostima jeftinijeg prijevoza za učenike iz porodica lošeg imovnog stanja iz ruralnih područja;
- Održavanje predavanja budućim srednjoškolcima i studentima o zanimanjima koja se nude i potrebama na tržištu rada za neka nova zanimanja;
- U saradnji sa vlastima i NVO, a kroz različite projekte osigurati što veći broj kurseva stranih jezika (francuski, španski, ruski te standardno engleski i njemački);
- Uvesti pogodnosti/olakšice za pohađanje kurseva osobama slabog imovnog stanja;
- Formiranje sekcija prema afinitetima mladih iz oblasti iz kojih već ne postoje.

4. KULTURA I SPORT

4.1. Kultura

Brojna shvatanja i određivanja kulture ukazuju na izuzetnu težinu kulturne činjenice, višeznačno iskazivanje njene suštine i punoću fenomena kulture. Kulturom se određuje i način života članova nekog društva ili grupa u okviru društva te se odnosi na cjelokupno društveno naslijeđe neke grupe ljudi, to jest na naučene obrasce mišljenja, osjećanja i djelovanja neke grupe, zajednice ili društva, kao i na izraze tih obrazaca u materijalnim objektima. Osnovno značenje riječi kultura potiče od latinske riječi *cultus*, u značenju, *obrađivanje, gajenje, njegovanje* što vodi do zaključka da je kultura sve ono što je čovjek stvorio svojim radom, a u svrhu održanja poboljšanja i napretka ljudske vrste. Kultura znači način života te osigurava ljudima osjećaj identiteta i spoznaje o prihvatljivom načinu ponašanja. Kultura je jedna od najbitnijih karakteristika čovjeka, pa tako i samog ljudskog društva, koja predstavlja skup različitih procesa i promjena koje nastaju kao rezultat duhovnog i materijalnog djelovanja društva.

Među bitne ciljeve kulture spada i edukacija mladih te stvaranje prostora na kojem će mladi razvijati svoju kulturu u skladu s ličnim sklonostima. Jedan od segmenata kulture jeste i socijalizacija ličnosti koja predstavlja proces planskog prenošenja znanja i vjerovanja jednog društva na mlađe generacije, kao i njihovo stvaralačko i kritičko usvajanje. Svaka društvena sredina nastoji da u krugu porodice, škole i drugih društvenih i kulturnih institucija prenese i utisne novom članu zajednice prihvaćene kulturne i tradicionalne vrijednosti.

U skladu s navedenim, Općina Maglaj teži da osigura sve potrebne resurse kako bi se zadovoljile potrebe stanovništva, a tako i mladih za kulturnim dešavanjima i djelovanjima. Maglaj je mali grad u srcu Bosne i oduvijek je svojom ljepotom privlačio ljude. Dolazili su, prolazili a neki i ostajali. To je prostor sa velikim brojem kulturno-historijskih spomenika i od davnina, jedna uz drugu žive tri svjetske religije: islam, katoličanstvo i pravoslavlje. Maglaj

je u cjelosti kulturno-arhitektonsko zdanje sa svim svojim kulturnim, historijskim, vjerskim i drugim objektima značajnim za širu društvenu zajednicu.

4.2. Sport

Sport je javna, društvena djelatnost kojoj se u svim razvijenim zemljama svijeta poklanja velika pažnja. Razlog za takav odnos je njegov izuzetno veliki uticaj na sve segmente života savremenog čovjeka. Najčešće se u prvi plan ističe pozitivno djelovanje sporta na psihofizičko zdravlje, ali mu se često pripisuju i atributi propagandnog, finansijskog i političkog sredstva.

Prema Evropskoj povelji o učestvovanju mladih u životu na općinskom i regionalnom nivou u dijelu koji se tiče politike sporta, slobodnog vremena i društvenog života naglašeno je da „lokalni i regionalni organi vlasti trebaju podržati organizovane društveno-kulturne aktivnosti koje vode udruženja i organizacije mladih i centri zajednica koje zajedno s porodicom i školom ili poslovnim okruženjem, čine jedan od stubova društvene povezanosti u općini ili regionu. Ovo je idealan 'kanal' za učešće mladih i implementiranje politike mladih u oblasti sporta, kulture, izrade rukotvorina i trgovine, umjetnosti i drugih formi kreativnosti i izražavanja, kao i u oblasti aktivnosti iz socijalnog fenomena.“ (Evropska povelja)

Fizička neaktivnost djece, a pogotovo adolescenata, negativno utiče na njihov pravilan fizički i psihički razvoj i dugoročno može ugroziti zdravlje građana, dok istovremeno umanjuje regrutnu bazu za vrhunski sport te iz tog razloga mladi u sportu i jesu jedan od prioriteta ove Strategije. Strategija razvoja sporta općine Maglaj akcentat stavlja na masovno bavljenje sportom djece i omladine, kao i invalidnih lica, nezanemarujući i ostale populacije kroz organizovanje sportskih manifestacija čiji je osnovni cilj popularizacija sporta i podsticanje omladine da se bave sportom.

Analiza stanja koja je urađena nakon anketiranja mladih s područja općine Maglaj pokazala je da većina ispitanika smatra da su uslovi za razvijanje sportskih aktivnosti zadovoljavajući. Svi oblici slobodnih aktivnosti u školama i sportske aktivnosti najčešće se odvijaju u školskim sekcijama, ali većina škola nema odgovarajuće sportske dvorane (sala).

Neki od ciljeva koje je potrebno ostvariti u sferi sporta i kulture su:

- Organizovanje slobodnog vremena mladih u skladu sa njihovim potrebama;
- Obezbeđenje približno jednakih uslova za sport i rekreaciju na cijelom prostoru Općine;
- Gradnja kulturnih i sportsko-rekreativnih objekta u padinskim dijelovima Općine
- Uspostavljanje evidencije klubova, sportista i trenera koji rade s mladim i razvijanje njihovih stručnih kompetencija.

4.3. Podrška kulturnim i sportskim aktivnostima

Općina Maglaj kroz različite oblike pomoći podržava, kako sportske, tako i kulturne manifestacije, koje su od značaja ne samo za ovu lokalnu zajednicu, nego i za kompletno društvo. Zahvaljujući Općini i projektima koje je aplicirala JU Dom kulture "Edhem Mulabdić" Maglaj i Sportska dvorana su poslije rata, a i nakon poplava potpuno obnovljeni.

JU Dom kulture "Edhem Mulabdić" Maglaj je na neki način nosilac dešavanja na Općini, odnosno svojevrsni servis stanovništvu cijele općine. Prostor Doma kulture je

iskorišten u potpunosti. U okviru Doma kulture su i Gradsko kino, Sportska dvorana i Uzeirbegov konak. Realizuju se sadržaji iz djelatnosti za koje su registrovani: obrazovanje odraslih, rad sportskih objekata, prikazivanje filmova, izdavanje novina, zaštita kulturne baštine, a prioritetni zadatak jesu masivni oblici kulture. Akcenat je na:

- Proljetni dani kulture (pozorišne predstave, izložbe, promocije)
- Međunarodni festival neafirmisanih mladih pjevača amatera "Studentsko ljeto"
- Ceremonija svečanog otvaranja festivala "Studentsko ljeto"
- Dječiji festival "Malo ljeto"
- Gastro-turistički susreti "Maglaj Fest"

Što se tiče amaterizma Dom kulture u svom dosadašnjem radu posebnu pažnju je posvetio približavanju ove ustanove mladim ljudima. Prostore, savjete, pomoć koriste svi u ovom gradu, a posebno je dobra saradnja sa školama koje dosta svojih sadržaja prezentuju u prostorima Doma kulture. Kroz prostor Doma kulture godišnje prođe oko 10.000 ljudi, od toga više od polovine svakako čine mladi ljudi.

U sastavu Doma kulture je i Sportska dvorana koja se svaki dan 24h koristi za sljedeće sadržaje: od 7 do 16,30 svakog radnog dana časovi tjelesnog odgoja, od 16,30 do 22 radnim danima, subotom i nedjeljom (cijeli dan) provođenje trenažnog procesa sportskih klubova, prvenstvenih i kup utakmica i organizacija turnira. Prema statističkim pokazateljima posjećenosti i korištenja Sportske dvorane (redovna nastava tjelesnog odgoja tri škole, proces treninga, odigravanje utakmica, održavanje turnira, kulturnih i drugih manifestacija) premašen je broj od 100.000 lica koja su tokom godine ili učesnici ili gledaoci. 80% su to mladi ljudi.

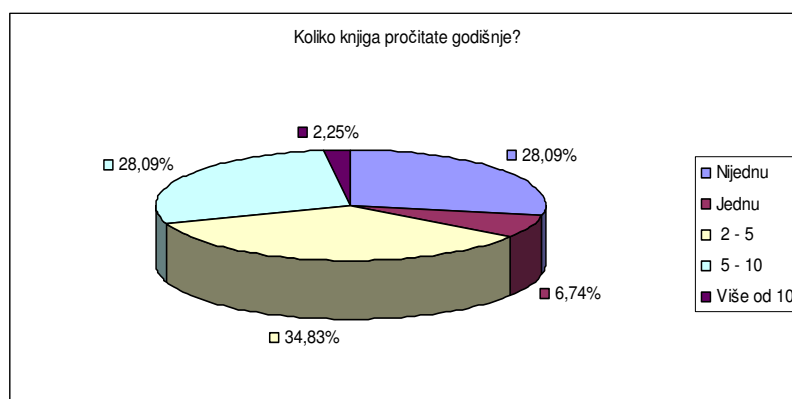
Kao nezavisna institucija koja uveliko doprinosi razvoju kulture na području općine Maglaj postoji JU Biblioteka Maglaj koja je sa radom počela 1958. godine, a 1964. godine Biblioteka je brojala 10568 knjiga na 32944 stanovnika. U narednim godinama Ustanova se razvijala, organizovala susrete bibliotekara, i organizovala niz drugih aktivnosti. Zbog rata, koji je uništio Biblioteku, iz napuštenih stanova su se prikupljale privatne zbirke. Prikupljeno je 7 000 knjiga, dio je vraćen vlasnicima koji su zatražili povrat, a dio uveden u fond biblioteke. Od 2002. godine Biblioteka dobija novi, adekvatno uređen prostor od 400 m². Višegodišnji angažman kako općinskih struktura, tako tadašnjeg direktora Doma kulture, te samoga osoblja biblioteke, urodio je plodom. Od tada, zahvaljujući brojnim projektima, Biblioteka biva savremeno opremljena, kako namještajem tako i tehnikom, a povećava se neprestano i knjižni fond. Nakon katastrofalnih poplava u maju 2014. godine, Biblioteka je uz pomoć dobrih ljudi ponovo obnovljena, i u još ljepšem prostoru i bogatim knjižnim fondom stoji na usluzi svojim korisnicima.

JU Biblioteka Maglaj je organizator i učesnik niza kulturnih događaja u našem gradu. Stalno se organizuju večeri poezije, promocije knjiga, kako maglajskih autora tako i šire, izložbe likovnih radova ali se organizuju i mini izložbe vrijednih maglajskih stvaralaca iz svih oblasti djelovanja, a biblioteka ima i svoju izdavačku djelatnost. U okviru izdavačke djelatnosti, iz Opće Biblioteke Maglaj najavljuju skori izlazak iz štampe najznačajnijeg djela Maglajlije Edhema Mulabdića – „Zeleno busenje“. U pripremi je i štampanje romana „Nova vremena“. Neke od najznačajnijih aktivnosti koje je u proteklom periodu organizovala JU Biblioteka Maglaj i koje i dalje organizuje su:

- „Mulabdićevi dani kulture“ (posvećeni Edhemu Mulabdiću, najistaknutijem piscu sa područja općine Maglaj)
- Radionice za najmlađe korisnike (uz igru se uči i njemački jezik)
- Izbor najaktivnijih čitatelji/čitalaca (svaki mjesec se organizuje)

- "Pipijada" (u čast omiljene dječije junakinje iz knjige Pipi Duga Čarapa)
- "Igre bez granica" (Utrke vezanih nogu, Utrke sa kutlačama, Utrke sa nošenjem jaja u kašici, Pikado sa balonima, Ne ljuti se čovječe)
- „Noć knjige“ (Opća Biblioteka Maglaj, u saradnji sa još 12 institucija u Bosni i Hercegovini, po prvi put je u povodu Dana knjige i autorskih prava organizovala manifestaciju) itd.

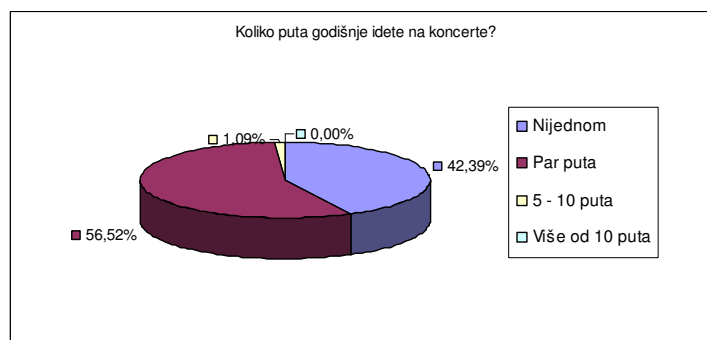
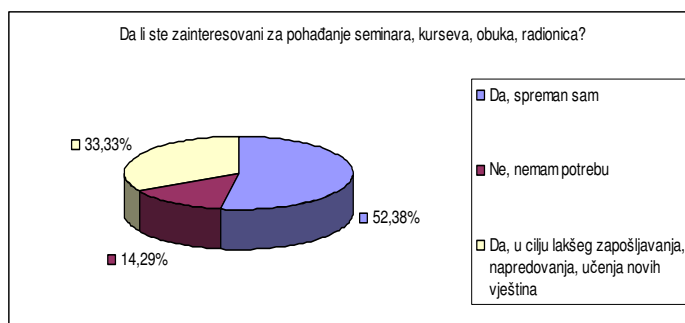
JU Biblioteka „Maglaj“ će biti aktivno učesnik u izradi monografije Maglaj 92.-95. Cilj je pisanje i i objedinjavanje ratnih priča Maglaja u jednu monografiju koja bi ostala kao poklon našem gradu, a sve će u suštini biti dugotrajan proces skupljanja hronoloških, kratkih i emotivnih priča.

Gradski folklorni ansambl Maglaj broji 200 mladih članova u tri sekcije: Maglaj, Kosova i Moševac. (70 % djevojaka i 30% mladića). Aktivnosti se organizuju tokom cijele godine kroz trenažne procese (dva dana u sedmici) te nastupe u zemlji i inostranstvu. U proteklih pet godina su imali 15 internacionalnih nastupa u Francuskoj, Turskoj, Njemačkoj, Austriji, Srbiji i Hrvatskoj. Posebna čast je bio nastup na Svjetskom internacionalnom festivalu u Manisi (gradu sultana) u Turskoj koji se organizovao 475 put i 11. Balkanskom festivalu u Izmiru gdje su predstavljali BiH.

Članovi Ansambla baštine tradiciju folklornih društava Maglaja od prije 125 godina. Kroz Ansambl je prošlo više od 300 mladića i djevojaka koji su imali oko 900 nastupa u BiH i inostranstvu. Ansambl njeguje igre svih naroda BiH, promovise tradiciju i bogatu kulturnu baštinu ove države, prezentuje ručne radinosti bosanskih naroda. Prepoznatljivi su i po organizaciji međunarodne manifestacije "Kolo na bosanskom ćilimu" koja je već prerasla u tardicionalnu. Na manifestaciji nastupaju folklorna društva iz cijelog regiona.

Već drugu deceniju u kulturnom životu Maglaja značajno mjesto zauzima i Gradski mješoviti hor, koji njeguje sve vrste horskog pjevanja, od ilahija i kasida, stilizovanih sevdalinka, djela koje je za hor napisao prof. Asim Horozić, zatim kompozicije Mocarta, Kozme, Smetane i drugih.

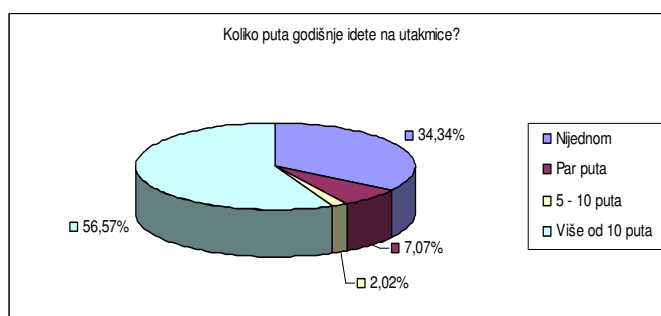
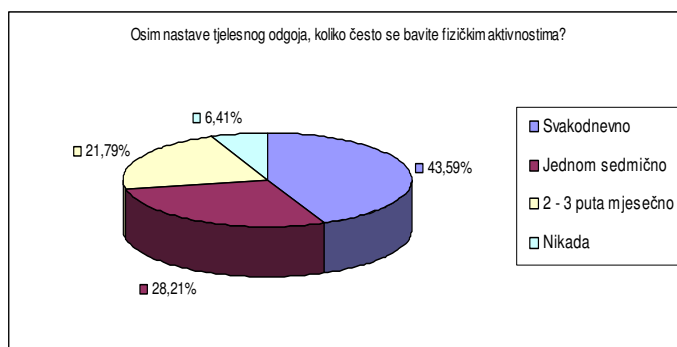

Općina Maglaj početkom svake godine raspisuje Javni poziv ustanovama, udruženjima i sportskim klubovima da prijave projekte koji će biti finansirani iz budžeta Općine Maglaj. Pored redovnih tranši za kulturu i sport Općina i na ovaj način pruža podršku razvoju kulture i sporta na svojoj teritoriji i uključenosti što većeg broja mladih u kulturne i sportske aktivnosti. Posebnu pažnju općina Maglaj poklanja sportu, posebno omladinskom sportu, tj. afirmaciji djece kroz sport. Svake godine broj djece uključene u sportske aktivnosti je sve veći, a masovnost djece se očituje kroz sve sportove.

U saradnji sa školama, a prema određenim programima, Općina održava općinska takmičenja, a koja su u sklopu Malih olimpijskih igara, gdje se školarci takmiče u nogometu, rukometu, odbojci i uličnim trkama. Pored sportskih klubova, pažnja je posvećena i invalidskom sportu, odnosno takmičenjima invalidnih lica i djece sa posebnim potrebama. Općina Maglaj, kada su u pitanju takmičenja djece sa posebnim potrebama, uz pomoć Udruženja „Umero“ Maglaj, organizuje sportska takmičenja, kao i odlaske na ista, a djeca uzvraćaju sa mnoštvom uspjeha i nagrada.

Općina Maglaj ima sve preduslove za razvoj i napredak sporta. Na području općine Maglaj se nalaze sljedeći sportski objekti, sportske površine i školska igrališta:

- Sportska dvorana Maglaj – istu koriste OŠ „Maglaj“, srednjoškolarci, srednjoškolci, većina sportskih klubova te rekreativci
- Nogometni stadion NK „Natron“, „Vis“ Kosova, NK „Novi Šeher“
- Mala dvorana (dvorana Prve osnovne škole) – koriste je učenici Prve osnovne škole, kao i sportski klubovi sa mlađim selekcijama
- Košarkaški i odbojkaški poligon kod Osnovne škole „Maglaj“
- Nogometni poligon kod Osnovne škole „Maglaj“
- Srednjoškolski nogometni poligon
- Mali sportski poligoni u cijelom gradu
- Kuglana
- Igralište za odbojku na pijesku
- Bazen u krugu firme „Natron-Hayat“

Tabelarni pregled sportista u sportskim klubovima

Naziv	Seniori/ seniorke	Juniori/ Junioke	Kadeti/ kadetkinje	Pioniri/ pionirke	Predpioniri	Škola spor.	Ukupno	Treneri	Uprava
Kuglaški klub „Maglaj“	18	6	6				30	3	8
RK „Maglaj“	14	13	26	12	17		82	6	12
NK „Natron“	27	18	22	16	28	18	129	5	9
KKK „Maglaj“	7	13	15	17			52	2	9
KRK „Natron“	18	25	26				69	1	5
OK „Maglaj“	38	12	14	18		40	122	6	9
SRD „Bosna“		7	8				15		
NK „N. Šeher“		25	24	42			91	3	
NK „Vis“	25	18		25	25	22	75	4	7
NK „Moševac“									
Karate klub „Empi“		3	1	19			23	1+1 drž.sudij	
IOK „Maglaj“	16							2	7
Savez za sport i rekreaciju invalida	40						40	2	

NAPOMENE:

1. U sklopu Saveza za sport i rekreaciju invalida je i **Streljački klub Maglaj** koji okuplja i zdrave osobe i osobe sa invaliditetom, ukupno njih 35 (20 zdravih osoba, 10 osoba sa invaliditetom i 5 juniora).
2. **Društvo pedagoga fizičke kulture** nema registrovanih članova, jer je njihova oblast djelovanja bazirana na školski sport, ali to svakako ne umanjuje važnost školskog sporta, jer ovaj vid organizovanja je najraznovrsniji i najzastupljeniji. Pruža svim učenicima mogućnost za učestvovanje u raznim sportskim disciplinama. Njihove aktivnosti se svode na organizovanje „Malih olimpijskih igara“ i kroz ovakav sistem takmičenja prođe više od 200 učenika.
3. U okviru **KBS „Escobar“** u sportske aktivnosti je uključeno oko 300 sportista koji su raspoređeni po godinama:
 - 40 sportista 8-15 godina
 - 60 sportista 15-25 godina
 - 110 sportista 25-35 godina
 - 50 sportista 35-40 godina
 - 20 sportista 45-55 godina
 - 20 sportista 55 godina i stariji te sa njima rade dva trenera.

4.4. Problemi i nedostaci

Stvarna slika kulture je ta da nijedna općina na Kantonu ne posjeduje strategiju kulturne politike već su strateški ciljevi uglavnom utvrđeni u strategijama razvoja općina. Ključne poteškoće i barijere za razvoj kulture su teška finansijska situacija, nepovoljan položaj kulture u društvu, loši infrastrukturni uslovi te nezadovoljavajući položaj ustanova kulture.

No bez obzira na svu stvarnu situaciju, kulturna politika mora i treba uvažavati mlade ljude i njihove potrebe i težnje. Jedan od osnovnih elemenata identiteta mladih i veoma važno područje njihove afirmacije, komunikacije i stila života svakako je kultura mladih kroz koju mladi ljudi kritički preispituju tradicionalne kulturne obrasce i naslijeđe kao dio svog identiteta i stvarajući nove obrasce i estetiku, kreiraju prostor za vlastito prepoznavanje i djelovanje. Važno je jačati svijest javnosti o značaju i potrebama omladinske kulture. Odnos prema kulturi i estetici je stvar učenja i odgoja. Zato je veoma važno početi s njegovanjem kulturnih navika što ranije, u porodici, vrtiću i školi. Razvoju kulture veoma mogu doprinijeti mladi kroz inicijative, istraživanja i inovativan pristup. Svjedoci smo mnogih pokušaja samoorganizovanja mladih i realizacija zamisli, ali tek se mali broj uspješno realizuje jer mladima treba obezbijediti javni i medijski prostor za kulturne programe koji sami kreiraju u javnim ustanovama- školama, domu kulture, biblioteci, radio i tv stanici.

Stvaranje uslova za svestrani kulturni razvoj i ispoljavanje sposobnosti i talenata mladih je svakako najbolja prevencija suzbijanja negativnog ponašanja.

Zabrinjavajući je podatak da mali broj mladih malo zna o kulturno-historijskom naslijeđu koje se nalazi na teritoriji Maglaja. Ovdje veliki problem predstavlja i neinformisanost mladih o okruženju u kojem žive. Nisu svjesni bogatstva kojim raspolažu i nerijetko ga, zbog neznanja i nemara, uništavaju.

Moguće mjere djelovanja u oblasti kulture i sporta su sljedeće:

- Organizovati sastanke s nastavnicima škola i direktorima javnih ustanova koje su registrovane za kulturne sadržaje
- Edukativni okrugli stolovi i animiranje učenika da posjećuju kulturne sadržaje
- Postavljanje info-panoa s kulturno-historijskim objektima u maglajskim školama
- Posjeta objektima i lokacijama od kulturno-historijskog značaja za grad Maglaj
- Popravka mobilijara u skladu s finansijskim mogućnostima
- Edukacije, seminari i konferencije i sportu;
- Različita sportska takmičenja

5. ZAPOŠLJAVANJE, SAMOZAPOŠLJAVANJE I PREDUZETNIŠTVO MLADIH

Zapošljavanje, samozapošljavanje i preduzetništvo mladih je zasigurno jedna od najvažnijih oblasti „Strategije za mlade 2016-2020. godine“, a također je prioritet i u svim nadređenim strateškim dokumentima s obzirom na direktnu vezu sa ekonomskom situacijom i razvojem zemlje.

Mladi u Maglaju i šire, sveukupno teško pronalaze svoje mjesto u društvu, a što je u znatnoj mjeri posljedica ekonomske situacije, nedostatka radnih mjesta, relativno malog broja zaposlenih i nesigurnosti prilikom zaposlenja.

Važno je istaknuti da ovakvo stanje ima svoju historiju od devedesetih godina prošlog vijeka pa do danas i da velika nezaposlenost i nezaposlenost mladih nije samo posljedica rata i ekonomske krize - recesije, nego i slabe povezanosti obrazovanja i tržišta rada, kontinuirane segmentizacije i globalizacije tržišta i tržišta rada, uništenja industrijskih potencijala kao i nesnalaženja te aktuelnog nedostatka sveobuhvatnog strateškog pristupa društvenom i ekonomskom razvoju.

Nezaposlenost čije se dugoročne posljedice vežu sa siromaštvom je već dugo glavni problem u većini zemalja Europe. Sve intenzivnijim uvođenjem mjera aktivnih politika zapošljavanja, nastoji se djelovati na najranjivije skupine kojima nerijetko pripadaju upravo mladi. Visoka stopa nezaposlenosti prisutna je i u zemljama članicama EU, gdje se stopa nezaposlenosti kreće u rasponu od 5% do 28%.

Općina Maglaj i pored veoma pozitivnih trendova u zapošljavanju, kao i ostale općine u Bosni i Hercegovini, susreće se sa značajnim brojem nezaposlenih osoba, a posebno je taj problem izražen kod mladih.

Tabelarni prikaz ukupno zaposlenih/nezaposlenih

Godina	Zaposlenih	Nezaposlenih	Razlika
2010.	3701	5443	1742
2011.	3780	5474	1694
2012.	3892	5547	1655
2013.	4046	5561	1515
2014.	4547	5153	606
2015.	4824	5009	185

Prema podacima Biroa za zapošljavanje Općine Maglaj najviše je nezaposlenih nekvalifikovanih radnika (radnici za nepotpunom osnovnom školom, potpunom osnovnom školom i lica sa nepotpunom srednjom školom) te KV radnika (osobe sa završenom trogodišnjom srednjom školom). Također je vidljiva tendencija porasta broja nezaposlenih sa visokom stručnom spremom (porast od 2010. do 2015. godine je za 97 lica).

Izuzetno visoke stope nezaposlenosti i neaktivnosti mladih i nemogućnost ekonomske emancipacije mladih postaju jednim od ključnih faktora koji usporava i društveni rast i ekonomski razvoj, obzirom na to da mladi bez mogućnosti ekonomskog osamostaljivanja sve kasnije zaključuju brakove te u sve kasnijim godinama života dobijaju djecu te bi se u narednih nekoliko desetljeća ukupan broj stanovnika Bosne i Hercegovine mogao prepoloviti.

Tabelarni prikaz prirodnog priraštaja

Godina	Stanovništvo	Živorodeni	Umrli	Prirodni p.	PP na 1000 st.
2010	23.381	248	188	60	3
2011	23.360	223	187	36	1,5
2012	23.329	208	225	-17	-0,73
2013	23.279	183	201	-18	-0,77
2014	23.267	185	197	-12	-0,52

5.1. Bruto domaći proizvod

U ekonomiji bruto domaći proizvod (BDP ili GDP) predstavlja ukupno stvoren domaći dohodak, odnosno, predstavlja mjeru finalne proizvodnje, a sama ova definicija nema nikakve veze s predstavljanjem podataka o poboljšanju ili pogoršanju kvalitete života stanovnika neke

države. Općina Maglaj posljednih godina zabilježila je blagi porast bruto domaćeg proizvoda, uprkos činjenici da je broj stanovnika u blagom padu.

Godina	Stanovništvo	GDP - u hilj. KM	GDP po stanov. u KM	GDP po glavi stanov. u KM FBiH= 100
2010	23.381	76.927	3.290	50,0
2011	23.360	79.740	3.414	50,0
2012	23.329	81.847	3.508	50,1
2013	23.279	84.002	3.608	50,2
2014	23.267	85.799	3.688	50,2

Općina Maglaj raspolaže povoljnim geografskim uslovima, plodnim i nezagađenim zemljištem, što omogućava stanovništvu da se bavi raznim poljoprivrednim djelatnostima kao i proizvodnjom hrane. Posljednjih par godina zabilježen je trend porasta uzgoja malina i drugog bobičastog voća na području općine što se svakako pozitivno odrazilo i na ukupan GDP. Kako bi se ovaj pozitivan trend nastavio i svakako uvećao broj osoba koji bi se bavio raznim poljoprivrednim djelatnostima, potrebno je njegovati postojeću pozitivnu klimu i omogućiti sufinansiranje ili podsticaj ovakvih projekata od strane Općine i viših nivoa vlasti, kao i od strane nevladinog sektora, ambasada i srodnih institucija.

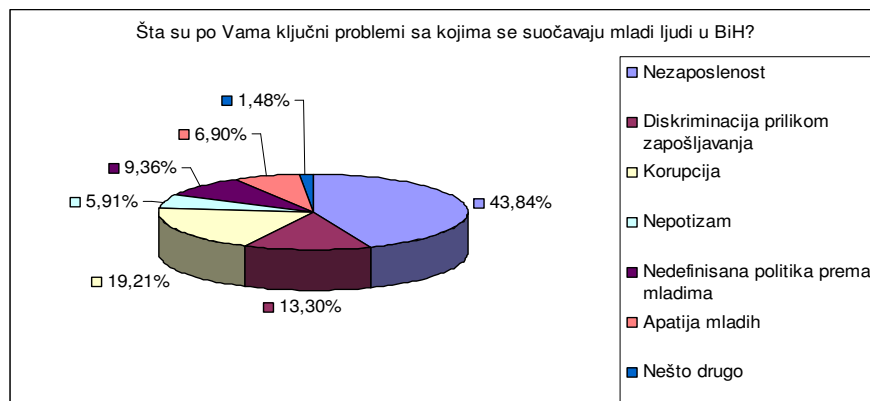
Tabelarni prikaz ukupne nezaposlenosti po kvalifikaciji

KVALIFIKACIJA	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
NK	2493	2429	2422	2375	2196	2113
PK	183	193	194	184	176	161
KV	1956	1966	2022	1970	1871	1750
VKV	31	28	28	30	25	22
SSS	681	724	735	738	753	773
VŠ	19	21	21	19	11	13
VSS	80	113	125	138	121	177
UKUPNO	5443	5474	5547	5454	5153	5009

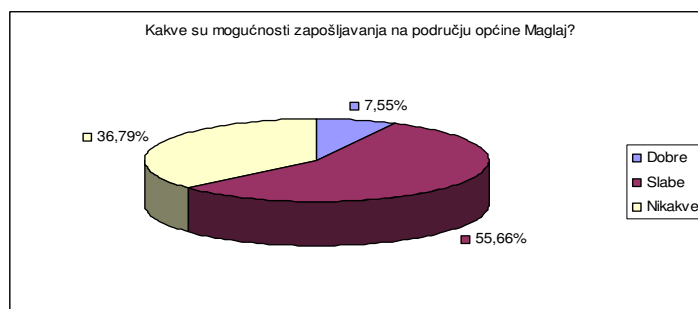
Tabelarni prikaz nezaposlenosti po starosnim skupinama

DOB	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
15-20	403	392	391	399	432	383
20-30	1383	1384	1334	1243	1058	1035
30-40	1484	1448	1451	1370	1268	1186
40-50	1311	1355	1403	1393	1350	1316
50-60	785	824	878	927	927	949
60-65	77	71	90	122	118	133
Preko 65 god.	-	-	-	-	-	-
UKUPNO	5443	5474	5547	5454	5153	5009
PROSJEK – god.	36,82	37,10	37,85	38,16	38,52	39,24

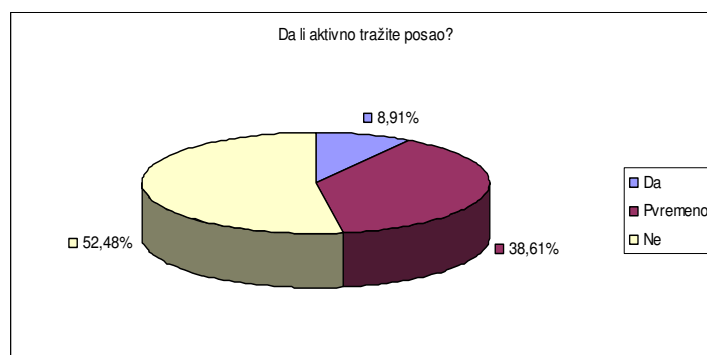
Nezaposlenost je i prilikom provođenja ankete za izradu Strategije definisana kao ključni problem sa kojim se suočavaju mladi u Bosni i Hercegovini.

Prilikom provođenja ankete, mladi su većinom izrazili mišljenje da su mogućnosti zapošljavanja na području općine Maglaj ograničene i slabe.

Zapošljavanje mladih, kao dio dokumenta „Strategija za mlade općine Maglaj za period 2016.-2020.“ ima za cilj sagledati stanje kada je u pitanju nezaposlenost mladih, aktuelizirati pomenuto pitanje, te razviti svijest o samom problemu. Jedan od prioriteta je i razmatranje ovog problema u krugovima svih političkih i administrativnih struktura Općine Maglaj, jer je velika stopa ove populacije bez vlastitih prihoda.

Faktori koji utiču na težak položaj mladih u oblasti zapošljavanja su:

1. Teška ekonomska situacija
2. Nedostatak radnog iskustva
3. Zastario i nefunkcionalan obrazovni sistem
4. Korupcija
5. Pasivnost mladih
6. Nedovoljno poticaja i olakšica za zapošljavanje mladih
7. Nedostatak informacija vezanih za funkcinisanje i situaciju na tržištu rada

SWOT analiza i strateško fokusiranje stanja ove oblasti je nametnula slijedeće aspekte razmatranja:

- Nezaposlenost - mladi i tržište rada
- Obrazovanje i zaposlenost
- Aktivne mjere i postojeći programi zapošljavanja
- Postojeći oblici zapošljavanja
- Informisanje, savjetovanje i vođenje mladih
- Razvoj poduzetništva

5.2. Nezaposlenost – mladi i tržište rada

Prema podacima od 30.01.2016. godine na evidenciji Biroa rada Maglaj od ukupno 5062 nezaposlene osoba, 1445 je mladih osoba i to 719 muških osoba i 726 ženskih osoba.

Tabelarni prikaz mladih nezaposlenih osoba po spremi i spolu

Stručna sprema	Muških	Ženskih	Ukupno
NK	73	131	204
PK	8	10	18
KV	422	264	686
VKV	1	-	1
SSS	206	231	437
VŠS	-	1	1
VSS	41	104	145
MR	3	7	10

Aktivnost mladih na tržištu rada je niska i provedena anketa kao i podaci Zavoda za zapošljavanje, pokazuju da je znatan broj mladih neaktivno na tržištu rada. Mladi nisu dovoljno informisani o zakonskim obavezama i procedurama prijavljivanja na evidenciju Zavoda za zapošljavanje, metodama traženja posla niti zakonskim procedurama prilikom zapošljavanja.

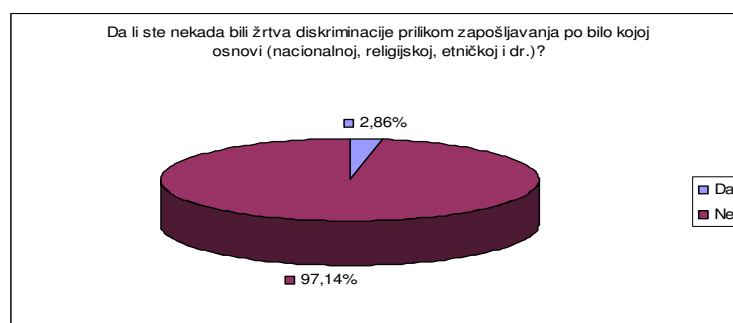
Poziciju mladih na tržištu rada također karakteriše neusklađenost obrazovnog sistema sa potrebama na tržištu rada i često bez potrebnog znanja koje poslodavci zahtijevaju. Evidentna je i pojava da mladi ne žele da se bave zanatskim zanimanjima, tako da poslodavci sve teže dolaze do zavarivača, limara, zidara, stolara i sličnih zanimanja, posebno onih sa već stečenim praktičnim znanjima.

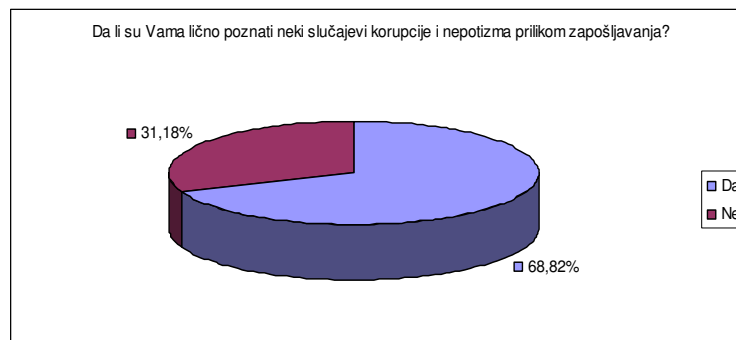
Struktura mladih nezaposlenih osoba pokazuje podjednako učešće muških i ženskih osoba sa pretežno završenom srednjom školom, ali i trend velikog povećanja nezaposlenih osoba sa visokom stručnom spremom.

Uočeno je i nedovoljno poznavanje mogućnosti i procedura samozapošljavanja i pokretanja vlastitog biznisa.

Uz nedovoljnu ponudu radnih mjesta i mogućnosti zaposlenja također je uočena pojava nespremnosti mladih da rade za manje plaće kao i konformizam i kasno osamostaljivanje - dugo ostajanje u roditeljskim porodicama.

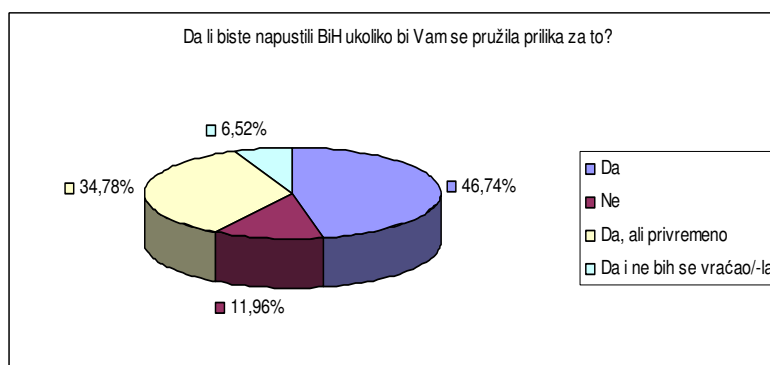
Istraživanje je pokazalo da mladi kao prepreke vide praksu zapošljavanja isključivo preko veze, zapošljavanja shodno političkoj pripadnosti, manjak vještina potrebnih za započinjanje vlastitog biznisa, manjak prakse prije zaposlenja, ponudu slabo plaćenih poslova i manjak kapaciteta za prekvalifikaciju. To se najčešće navodi i kao razlog za izraženu pasivnost pri traženju posla, prije svega zbog izgubljenog povjerenja u legalan način zaposlenja. Provođenjem ankete su postavljena i pitanja koja se tiču diskriminacije, korupcije i nepotizma kako bi se vidjela iskustva i saznanja mladih o velikom problemu pri zapošljavanju.

Na osnovu dobivenih odgovora, zaključak je da su mladi itekako upoznati sa pojavom korupcije i nepotizma prilikom zapošljavanja, iz primjera iz svog okruženja.

Visoka stopa nezaposlenosti mladih utiče na pad potrošnje zbog nedostatka prihoda, kao i na smanjenje osnovice za doprinose jer manji broj osoba privređuje. Također u BiH je sve više prisutan pojam „odliv mozgova“, obzirom da se kroz njega stvara šteta za BiH uzrokovana odlaskom kvalitetnog kadra, kao i neostvarena dobit koju će odlazeći kadar ostvariti u drugim državama, većinom EU posebno u Njemačkoj, dok je u BiH stopa nezaposlenosti mladih sve bliža 60%. Većina onih koji odu više se nikada ne vrate u domovinu.

Prema podacima Biroa za zapošljavanje na trajni rad u inostranstvo iz Maglaja ne odlazi znatan broj radno sposobnog stanovništva i nije u naglom porastu. Od 2010. do 2015. godine u prosjeku ode 10-15 osoba. Radno sposobno stanovništvo odlazi u Njemačku, Italiju, Sloveniju, Hrvatsku, Švedsku i još neke evropske zemlje. Mali je broj onih koji idu na rad u Aziju i Afriku.

Posljedice po svaku lokalnu zajednicu individualno su kako odlazak iz Bosne i Hercegovine, tako i odlazak u druge općine/gradove na području Bosne i Hercegovine. Broj radno sposobnog stanovništva koji odlazi na privremen ili stalan rad u druge općine/gradove u Bosni i Hercegovini gledajući period 2010.-2015. godina je u porastu. U 2010. godini sa područja općine Maglaj u druge općine/gradove je otišlo 111 radnika, a 2015. godine 346 radnika. Najveći broj radnika odlazi na rad u druge općine Zeničko-dobojskog kantona te u Sarajevo, Mostar, Tuzlu, Vareš, Srebrenik te Doboj.

5.3. Obrazovanje i zaposlenost

Profil obrazovanja je jedna od ključnih odrednica statusa mladih na tržištu. Neusklađenost obrazovnog sistema sa potrebama na tržištu rada i često bez potrebnog znanja koje poslodavci zahtjevaju, u značajnoj mjeri opredjeljuje mogućnost zapošljavanja mladih.

Izbor zanimanja za kojima postoji slaba potražnja pored dugotrajne nezaposlenosti neminovno upućuje na nužnu prekvalifikaciju, i to najčešće, direktno kod poslodavca, a što zasigurno predstavlja najskuplji oblik prekvalifikacije.

Postojeći obrazovni sistem iskazuje nedostatak stručne prakse u školama, a koji bi omogućio mladima više stručnosti i samopouzdanja za aktivno traženje posla i samozapošljavanje. Također, još uvijek značajan broj od ukupnog broja nezaposlenih mladih ima završenu samo osnovnu školu.

Visokoškolske ustanove, shodno svojim interesima, raspisuju visoke kvote za upis za zanimanja koja nisu uopšte tražena, radi svog opstanka, a bez realne mogućnosti istih za zapošljavanje.

Analizom je ustanovljeno da većina ispitanika nije dovoljno upoznata o stanju na tržištu rada, pa često se odlučuju za zanimanja sa kojima imaju malu mogućnost zapošljavanja po završetku školovanja.

Mladi u Bosni i Hercegovini u prosjeku čekaju na posao duže od jedne godine, te u vezi s tim poražavajuća je činjenica da nisu dovoljno svjesni značaja neformalnog obrazovanja, koji bi im omogućio sticanje dodatnih znanja i vještina (npr. rad na računaru, poznavanje stranih jezika) kako bi po završetku formalnog obrazovanja na taj način postali konkurentniji na tržištu rada.

Nužno je predvidjeti mjere i aktivnosti koje će doprinosti poboljšanju uočenih nedostataka u sferi obrazovanja.

Tabelarni prikaz mladih visokoobrazovanih nezaposlenih osoba

Zvanje	Broj nezaposlenih
Pravnici	14
Logopedi, defektolozi	3
Profesori razredne nastave	14
Ekonomsti	27
Profesori njemačkog jezika	4
Fizioterapeuti	4
Voditelj poslova obezbjeđenja	1
Pedagog	2
Profesor tjelesnog i zdravstv. odgoja	5
Kriminolog	2
Učitelji predškolske djece	6
Hemijski tehnolog	3
Tehnolog radiološkog sistema	1
Inženjer računarstva	1
Novinar	6
Komunikolog	1
Profesor geografije	1
Profesor historije	2
Inženjer medicinske elektronike	1
Socijalni pedagog	6
Profesor bosanskog	2
Profesor engleskog	10

Profesor islamske vjeronauke	1
Profesor matematike	3
Inženjer šumarstva	5
Profesor pedagogije	1
Teolog islamskih nauka	1
Inženjer građevine	2
Viša medicinska sestra	2
Stomatolog	1
Glumac	1
Inženjer saobraćaja	2
Inženjer za zaštitu okoline	1
Inženjer elektrotehnike	1
Inženjer mašinstva	2
Inženjer sigurnosti na radu	1
Agronom	1

Tabelarni prikaz mladih nezaposlenih magistara

Zvanje	Broj nezaposlenih
Magistar prehrambene tehnologije	1
Građevinski inženjer	1
Profesor razredne nastave	1
Magistar farmacije	1
Magistar šumarstva	3
Magistar tjelesnog i zdravstvenog odgoja	1
Magistar prava	1
Profesor sociologije	1

Kako je predstavljeno u tabelarnim prikazima, na evidenciji je najviše diplomiranih ekonomista te pravnika i učitelja. Obzirom na potrebe tržišta rada u općini Maglaj, već ima višak profesora engleskog jezika, profesora tjelesnog i zdravstvenog odgoja, novinara, inženjera šumarstva, socijalnih pedagoga i slično. Mlade osobe teško pronalaze zaposlenje sa navedenim strukama jer ne postoji potreba za njihovim zapošljavanjem. Treba stimulisati upisivanje na fakultete prirodnih/tehničkih smjerova, obzirom da po završetku fakulteta inženjeri elektrotehnike, građevine, mašinstva i srodnih zvanja lakše pronalaze posao nakon sticanja diplome uz maksimalno zadržavanje od 6 mjeseci na evidenciji biroa za zapošljavanje. Prema podacima Biroa za zapošljavanje općine Maglaj uočavamo da na evidenciji uopće nema ljekara, inženjera arhitekture, profesora biologije, hemije i fizike te još par deficitarnih zanimanja.

5.4. Aktivne mjere i postojeći programi zapošljavanja

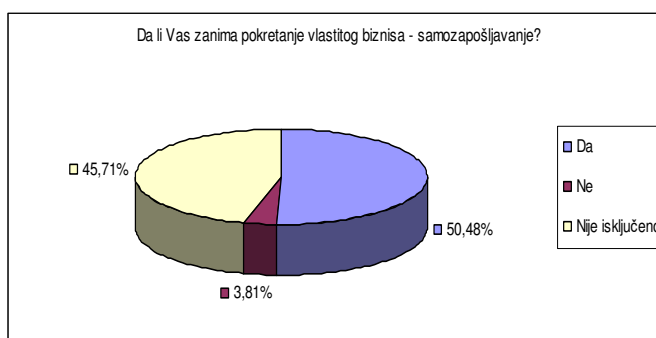
Općina Maglaj u okviru svojih nadležnosti vodi proaktivnu politiku u cilju stvaranja što povoljnijeg ambijenta za privređivanje i kreiranje novih radnih mjesta te u kontinuitetu provodi aktivnosti koje doprinose novim zapošljavanjima, prvenstveno mladih osoba. Zvanični izvještaji Zavoda za zapošljavanje u kontinuitetu pokazuju dobre i pozitivne relevantne indikatore i trendove u oblasti zapošljavanja a što je rezultat i ovih aktivnosti i osnivanja novih subjekata odnosno rasta postojećih.

Kroz projekat Strater, provedena su dva ciklusa obuke za pisanje poslovnih planova i poticaja samozapošljavanja mladih poduzetnika.

2/3 stanovništva i teritorija općine Maglaj su ruralni i uz sve neiskorištene resurse i potencijale bavljena poljoprivrednom proizvodnjom pružaju izvanredne mogućnosti formalnog i neformalnog zapošljavanja. Općina Maglaj, kao i resorna ministarstva imaju razvijenu politiku poticaja za poljoprivrednu proizvodnju i samozapošljavanje.

Posljednjih godina se veoma uspješno realizuju programi koje raspisuje Federalni zavod za zapošljavanje, kao što su: Prilika za sve, Vaučer za posao, Sezonsko zapošljavanje i Prvo radno iskustvo. Pored ovih programa uspješno se realizuje i program samozapošljavanja. Na sve programe apliciraju i mlade osobe, a za mlada lica sa završenom visokom školskom spremom, izdvaja se Program prvo radno iskustvo koji se najviše i koristi, s obzirom na sticanje jednogodišnjeg radnog staža kao preduslova za polaganje stručnih ispita, dok većina njih i ostaje u radnom odnosu kod poslodavca. Mladi također učestvuju u Programu samozapošljavanja i to najčešće u poljoprivredi, prvenstveno odlučujući se za sadnju jagodičastog voća.

Na osnovu provedene ankete se može zaključiti da je većina ispitanika u velikoj mjeri zainteresovana za učešće u programu samozapošljavanja, ali mlade osobe smatraju da imaju niz prepreka ka ostvarenju cilja (prostor, kapital, kredit, obuka za poduzetništvo, vlastita intertnost, poreske i zakonske barijere).

Generalno se može reći da postojeći poticaji nisu dovoljni te je potrebno inicirati sve relevantne aktere na uspostavi novih vidova stimulacije i podrške zapošljavanju.

Istovremeno se, na osnovu provedene ankete može zaključiti da veliki broj mladih nije uopće informisan ili ne iskazuje interes za korištenje programa zapošljavanja i samozapošljavanja koje raspisuju različiti nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini.

5.5. Postojeći oblici zapošljavanja

Većina mladih zasniva svoj radni odnos kod poslodavca, dok je znatno manji broj mladih, zaposlenih u organima uprave, javnim preduzećima ili vlastitim firmama. Glavni nosioci zapošljavanja na području općine Maglaj su: Natron-Hayat, Bontex, HM promet, Excel Assemblies, odnosno djelatnosti proizvodnje papira, tekstilne industrije, proizvodnje žičanih formi, a pored njih tu su i preduzeća sa manjim brojem zaposlenih, uglavnom niskoakumulativni sektori sa relativno malim plaćama zaposlenih.

Evidentan je i značajan broj neformalno zaposlenih mladih kroz različite vidove angažmana praćenih niskim zaradama, sporim razvijanjem radnih vještina i slabim mogućnostima napredovanja, dok sa druge strane nikako ne smijemo izostaviti ni „rad na crno“ koji nikako nije nepoznanica.

Kao preporuka nameće se dalje poticanje kreiranja novih radnih mjesta, sa tendencijom povećanja kvaliteta istih, te promocija i stimulacija samozapošljavanja mladih preduzetnika.

5.6. Informisanje, savjetovanje i vođenje mladih

Navedena analiza je pokazala nizak interes i stepen informisanosti mladih o stanju i procedurama iz sfere zapošljavanja, odnosno postojećim mogućnostima, konkretnim vidovima i linijama zapošljavanja.

Ista nameće kreiranje mjera koje će doprinosti poboljšanju ovog stanja kroz informisanje, edukaciju, savjetovanje i vođenje mladih u procesu pronalaženja zaposlenja. Kao akteri ovih mjera i aktivnosti prepoznati su Zavod za zapošljavanje, nadležna ministarstva, obrazovne ustanove, Općina Maglaj, NVO i dr.

5.7. Razvoj preduzetništva

Tradicionalno slabo razvijen preduzetnički duh i tradicionalno slaba preduzetnička inicijativa svrstava općinu Maglaj u red općina sa slabo razvijenim malim preduzetništvom, malim brojem preduzeća, gustoćom preduzeća i BDP-om po stanovniku, maloj inovativnosti i niskom nivou tehnološke sofisticiranosti proizvodnje.

Identična situacija je i kod mladih gdje je svijest o potrebi razvoja preduzetništva niska, a mladi često ostaju pasivni sa slabim poznavanjem preduzetničkih vještina.

Samozapošljavanje je svakako jedan od načina za povećanje zaposlenosti mladih, odnosno ulazak u preduzetničku aktivnost i u savremenoj poslovnoj praksi se smatra generatorom novog zapošljavanja i ostvaruje najveći doprinos privrednom razvoju većine svjetskih ekonomija.

Samozapošljavanje predstavlja ekonomsku i životnu opciju za dio mladih ljudi koji imaju preduzetničke sklonosti čime se rješavaju ostala pitanja sa kojima su mladi suočeni, kao što su zasnivanje porodice, stanovanje, socijalna uključenost, zadovoljenje kulturnih i rekreativnih potreba, povećanja opšte zaposlenosti, sprječavanju odlaska mladih i dr.

Također, evidentno je da pri pokretanju vlastitog posla, pored opštih poteškoća iz poslovnog i preduzetničkog ambijenta u BiH, mladi imaju dodatne probleme, kao što su otežan pristup finansijama i nedovoljnu pripremljenost za ozbiljno bavljenje poduzetništvom.

Svjesni svih prednosti i perspektivnosti ovakvog načina zapošljavanja, nužno je uspostavljati sistemski pristup i definisati jasne politike odnosno konkretne mjere podrške samozapošljavanju mladih.

S obzirom na naprijed navedeno, kao moguće mjere u oblasti Zapošljavanje, samozapošljavanje i poduzetništva mladih predlaže se slijedeće:

- Podsticanje zapošljavanja / samozapošljavanja mladih
- Inoviranje nastavnog procesa i educiranje učenike završnih razreda osnovnih i srednjih škola o potrebama tržišta rada, načinu prijavljivanja na Zavod za zapošljavanje, osnovama poduzetništva i dr.
- Unaprjeđenje sistema stipendiranje i obavljanje pripravničkog rada
- Subvencioniranje troškova nastalih pri traženju posla (izdavanje i ovjere dokumenata) za mlade osobe
- Unapređenje praktičnih znanja mladih o preduzetničkim vještinama.
- Pružanje podrške razvoju uspješnih perspektivnih preduzetnika
- Uspostava sistema prekvalifikacija
- Poboljšanje informisanosti mladih o mogućnostima profesionanog razvoja
- Podržavanje projekata i programa organizacija civilnog društva koji su usmjereni na razvoj preduzetničkih vještina i preduzetništva mladih
- Osnivanje i osiguravanje rada preduzetničkog inkubatora
- Kontinuirano sufinansiranje projekata mladih preduzetnika
- Medijska promocija stanja, podizanje preduzetničke svijesti, poticaja za zapošljavanje i samozapošljavanje
- Suzbijanje nepotizma, mita i korupcije;
- Javni radovi (uklanjanje divljih deponija, uređenje javnih površina i dr.)
- Uvođenje poticaja za mlade poljoprivrednike
- Mladi u turizmu (smještajni kapaciteti, hosteli, adrenalinski sadržaji, kulturno historijske znamenitosti, tradicionalni zanati i sl.)
- Ostalo

6. VOLONTERIZAM

Volontiranje u najširem smislu se definiše kao neprofitna i neplaćena aktivnost kojom pojedinci doprinose dobiti svoje zajednice ili cijelog društva. Ono može uključiti uzajamnu pomoć i samopomoć, pružanje usluga, kampanje i zagovaranje, kao i razne oblike građanske angažovanosti. Volontiranje je jedan od kamena temeljaca civilnog društva, jer oživljava najplemenitije namjere čovječanstva: zauzimanje za mir, slobodu, mogućnost izbora, sigurnost i pravičnost za sve ljude. Volonteri i volonterke danas igraju važnu ulogu u dobiti i napretku u razvijenim zemljama, zemljama u razvoju i unutar nacionalnih ili drugih programa za humanitarnu pomoć, tehničku saradnju i promociju ljudskih prava, mira i demokratije.

Ključni i univerzalni principi volonterizma podrazumijevaju da:

- se aktivnosti provode na dobrovoljnoj osnovi i bez prisile,
- finansijska dobit nije glavni motiv,

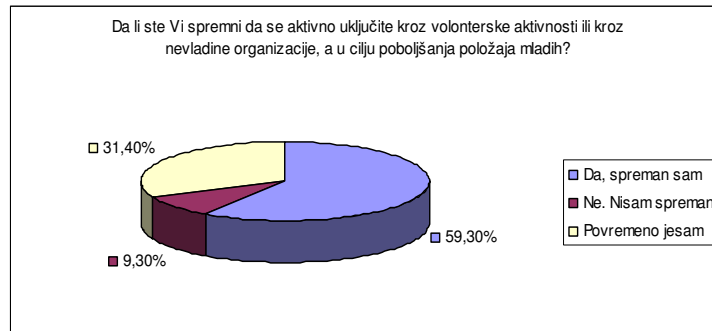
- korist od volontiranja uživa i neko drugi pored volontera.

Općina Maglaj je jedna od najpogodnijih općina za razvoj volonterskog rada, što su i prepoznali organi vlasti u proteklih nekoliko godina, te u kontinuitetu vrše prijem volontera, nezaposlenih mladih ljudi sa visokom i višom stručnom spremom koji se nalaze na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, a koji prolazeći kroz općinske službe i javne ustanove kojima je osnivač općina, stiču neophodno radno iskustvo i potrebne radne vještine. Općina Maglaj finansira naknade za topli obrok i naknade za slučaj povrede na radu za svakog volontera. Shodno zakonskoj regulativi, volonterski rad ne ulazi u radni staž ali se priznaje kao radno iskustvo. Po završetku volonterskog rada, koji traje godinu dana, svi uposleni po ovom osnovu stiču pravo polaganja ispita općeg znanja te stručnih ispita za struke za koje su se obrazovali te im pruža i mogućnost prijavljivanja na konkurse gdje je potrebno određeno radno iskustvo. Prema podacima u 2013. godini volonterski rad obavilo je 17 lica u službama i organima za upravu Općine Maglaj, a u osnovnim i srednjim školama na području općine Maglaj volonterski rad je obavilo 14 volontera. Početkom 2014. godine angažovano je 4 volontera u Općini Maglaj, 2 volontera u Poreskoj ispostavi u Maglaju i 5 volontera u školama. U 2015. godini volonterski rad obavilo 20 lica u službama i organima za upravu Općine Maglaj. Trenutno je angažovano 20 volontera u Općini Maglaj, 1 volonter u Poreskoj ispostavi u Maglaju i 8 volontera u školama. Naziv „volontiranje“ je izmjenama Zakona sada definisan kao „stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa“.

Ovi podaci jesu za pohvalu, ali i dalje nisu dovoljni obzirom na poražavajuće podatke o nezaposlenosti mladih, njihovom neiskorištenom slobodnom vremenu i nezainteresiranosti za aktivno učešće u društvu oko sebe. Problemi i potrebe mladih koji su identifikovani u ovoj oblasti su:

- Nedovoljna promocija volonterskog rada i njegove koristi kako za mlade tako za širu zajednicu
- Nedovoljno znanja o "zdravom životu"
- Nedovoljno znanja o "aktivizmu" mladih
- Nedovoljna organizacija mladih po mjesnim zajednicama (mali broj udruženja koja se bave mladima i njihovim problemima)
- Nedovoljno poznavanje mladih kao resursa i neulaganje u razvoj njihovog aktivizma
- Nepostojanje adekvatne prakse za uključivanje mladih u procese kreiranja politika
- Nedovoljna pripremljenost institucija i cjelokupne zajednice za učešće volontera
- Nepostojanje relevantnih podataka o stvarnim potrebama mladih ljudi (dobivenih istraživanjima)

Prema rezultatima nedavno provedenog istraživanja o socijalnoj dimenziji volonterizma u Bosni i Hercegovini, postoji značajan stepen nedostatka razumjevanja ili pogrešnog shvaćanja volonterskog angažmana jer se volontiranjem ne smatra svaki neplaćeni posao, angažman i/li pripravnički staž niti je to prisilni besplatni rad. Broj volontera iznimno je mali jer umjesto da se mlade ljude educira zajedničkom i dobrovoljnom radu, moderni kapitalizam stvara čovjeka po svojoj mjeri koji mari samo za vlastitu korist i stvaranje što više materijalne dobiti. Ovaj problem je nemoguće u potpunosti riješiti u kratkom roku.

Volonterski rad ima višestruke pozitivne učinke na mlade. Neki od njih su:

- Porast samopoštovanja i bolja slika o sebi
- Razvoj ličnosti i moralno sazrijevanje
- Porast opšte motivacije za pozitivne aktivnosti
- Porast samostalnosti
- Veća uspješnost pri rješavanju životnih zadataka
- Razvoj socijalnih vještina
- Pridobivanje socijalne efikasnosti
- Prepoznavanje vlastitih znanja, vještina i talenata
- Poboljšanje školskih uspjeha
- Mladi se nauče brinuti za druge i preuzeti odgovornost za druge
- Njihova usmjerenost u zajednicu se povećava
- Stiču osjećaj socijalne odgovornosti za dobrobit drugih
- Saznanje da je moguće svojim angažmanom i djelovanjem nešto mijenjati u svojoj okolini
- Mogućnost preuzimanja novih uloga i identiteta
- Novi interesi i nove aktivnosti
- Spremnost za preuzimanje izazova i rizika
- Širenje kruga pozitivnih vrijednosti
- Preuzimanje odgovornosti za posljedice svog djelovanja
- Upoznavanje djelovanja institucija
- Porast tolerantnosti i prihvaćanja drugih
- Vjera u druge i povjerenje u druge
- Spremniji su za svoje buduće odgovornosti

Volonterski rad i aktivna participacija mladih su i put ka njihovom boljem informisanju, kvalitetnijem načinu korištenja slobodnog vremena i naravno zdravom načinu života, jer istraživanja pokazuju da upravo volonterski rad navodi mlade na pozitivne odluke kada je u pitanju njihovo zdravlje (teže se odlučuju za nepoželjne oblike ponašanja, korištenje štetnih supstanci, itd). Volonterski rad se usko povezuje sa svim drugim područjima kojima se bavi Strategija - **korisno korištenje slobodnog vremena, neformalno obrazovanje, edukacija, informisanje, učenje kroz rad, sticanje znanja i vještina što predstavlja veliku prednost u procesu zapošljavanja, zdrav način života, prevencija ovisnosti** i slično. U vezi sa navedenim, organizaciji volonterskog rada među mladima nikako ne smije površno pristupiti.

S obzirom na naprijed navedeno, kao moguće mjere u oblasti Volonterizma mladih predlaže se slijedeće:

- Uvesti niz volonterskih akcija koje bi bile neizostavan dio, prije svega, odgojno obrazovnih institucija, te društva u cjelini;
- Angažovati ljude da izvrše promociju volonterskog rada i njegove korisnosti kako za mlade tako za širu zajednicu;
- Uključiti institucije, različita sportska i kulturna udruženja u akcije volontiranja;
- Volontirati na akcijama prikupljanja hrane, odjeće i higijenskih potrepština za socijalno ugrožene porodice te povećati broj istih

7. SOCIJALNA POLITIKA I ZDRAVSTVO

7.1. Socijalna politika

Socijalna politika je veoma važan segment svake državne politike, budući da se bavi najznačajnijim aspektima ljudske egzistencije (siromaštvo, nezaposlenost, izbjeglištvo, beskućništvo i slično).

Socijalna zaštita je organizovana djelatnost usmjerena na osiguranje socijalne sigurnosti građana i porodica koje se sticajem različitih društvenih i životnih okolnosti nalaze u stanju socijalne potrebe i kao takva Ustavom i zakonom je definisana kao djelatnost od posebnog općeg društvenog interesa.

Na nivou Bosne i Hercegovine nije zakonom regulisana oblast socijalne zaštite nego je prenesena u nadležnost entiteta. U okviru Federacije BiH dio socijalne zaštite prenesen je na nivo kantona, odnosno općina. Na nivou Federacije i ZE-DO kantona ova oblast je regulisana Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, a na nivou naše lokalne zajednice regulisana je Odlukom o provođenju socijalne zaštite u općini Maglaj.

Zeničko-dobojski kanton predstavlja najveći kanton u Federaciji i spada među siromašnije kantone zbog teške i bazne industrije, pa tako i općina Maglaj spada među siromašnije općine u kantonu. Glavni nosioci aktivnosti iz socijalne zaštite na području općine

Maglaj su Centar za socijalni rad, općinska služba za boračko-invalidsku, socijalnu zaštitu i opće poslove te nevladine organizacije.

Korisnici Centra su djeca bez roditeljskog staranja, odgojno zanemarena i zapuštena djeca, djeca čiji je razvoj narušen porodičnim prilikama, napuštena djeca, djeca sa neprilagođenim ponašanjem, lica sa invaliditetom, lica sa smetnjama u psihičkom ili fizičkom razvoju, materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica, stara lica bez porodičnog staranja, lica sa društveno negativnim ponašanjem, lica i porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potreban oblik socijalne zaštite, žrtve porodičnog nasilja i nasilja u zajednici.

Osnovna prava koja mogu ostvariti pojedinac i porodica u Centru su: novčana i druga materijalna pomoć, osposobljavanje za život i rad, smještaj u drugu porodicu, smještaj u ustanove socijalne zaštite, usluge socijalnog i drugog stručnog rada, kućna njega i pomoć u kući, vršenje starateljstva i nadzora i slično. U 2015. godini u Centru za socijalni rad Maglaj je evidentirano ukupno 7250 lica koja su ostvarila neko od prava, od toga je 2206 maloljetnih i 5044 punoljetnih lica.

7.2. Zaštita maloljetnih lica

Tokom 2015. godine Centar je pitanjima zaštite djece prilazio organizovano u saradnji sa drugim institucijama koje djeluju na lokalnoj zajednici. Rješavanje problema djece i omladine upućuje na neophodnost uključivanja i drugih institucija sa nivoa općine, kantona i Federacije BiH.

7.2.1. Maloljetnička delikvencija

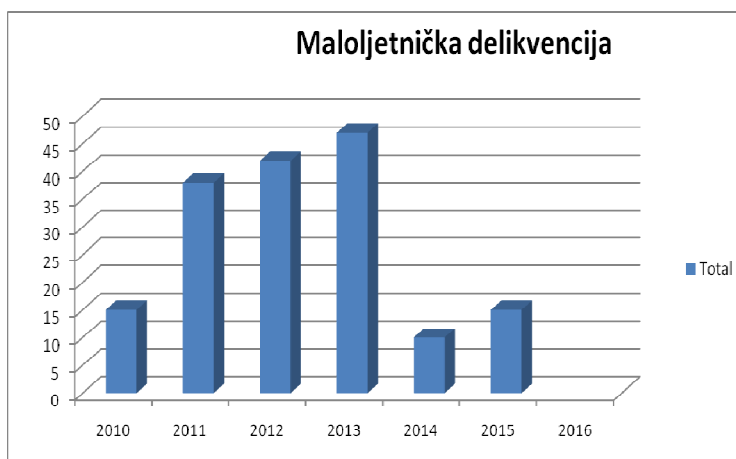
Maloljetni delinkvent je osoba do 18 godina života koje narušava opće prihvaćene društvene norme ponašanja i vrši krivična djela. Centar, kao organ starateljstva, poduzima radnje i mjere socijalne i porodično-pravne zaštite.

U radu sa maloljetnim delinkventom centar može djelovati samo savjetodavno. Rješavanje pitanja maloljetničke delikvencije upućuje na neophodnost otvaranja i drugih institucija (savjetovalište za mlade, disciplinsko-obrazovni centar, kazneno popravni zavod za maloljetnike), čime bi se stručni rad započeo u centru za socijalni rad kontinuirano nastavio, te ukupni tretman tekao u lančanom nizu poduzetih mjera koje bi se međusobno nadopunjivale u izgradnji cjelokupnog sistema zaštite djece i omladine.

U cjelokupnoj dječijoj zaštiti značajno mjesto pripada zaštiti djece i omladine sa društveno neprihvatljivim ponašanjem. Maloljetniku u osnovi se ne sudi za krivično djelo, već se u cilju obezbjeđenja budućeg pozitivnog stava ponašanja istog, poduzimaju prema njemu pedagoške, vaspitne i socijalne mjere. Također stručni tim u Centru razmatra zahtjeve roditelja i škole za poduzimanje mjera prema maloljetnicima neprihvatljivog ponašanja u porodici i školi. U radu sa maloljetnicima primjenjuju se metode razgovora i sredstva usmjeravanja. Porodica je ključan faktor za prevenciju i smanjivanje stope maloljetničke delikvencije pa trebalo bi provoditi i edukativne programe za roditelje. Mediji bi također trebali smanjiti ili u potpunosti ukinuti prikazivanje agresivnih scena, a potencirati estetiku, nauku, umjetnost, a prije svega ljubav koja gotovo svim maloljetnicima nedostaje tokom njihovog cjelokupnog razvoja. Reprogramiranjem budžeta za mlade i izmjenom pedagoških standarda trebalo bi se ići na zapošljavanje stručnjaka koji će raditi s djecom s poremećajem u ponašanju, ali i na preventivnom djelovanju.

U 2015. godini pokrenut je postupak protiv 15 maloljetnih lica – počinitelaca krivičnih djela, protiv kojih nisu izrečene nikave mjere jer su postupci obustavljivi radi nesvršishodnosti (radilo se o upravljanju motornim vozilom bez dozvole, krađi šume i sl.). Posebnu ulogu u izricanju sudskih mjera prema maloljencima ima Centar za socijalni rad kao Organ starateljstva, koji u svojim izvještajima, na osnovu prethodnih razgovora sa maloljetnikom, roditeljima, predstavnicima škole i okolinom, predlaže Sudu mjere za maloljetne prestupnike.

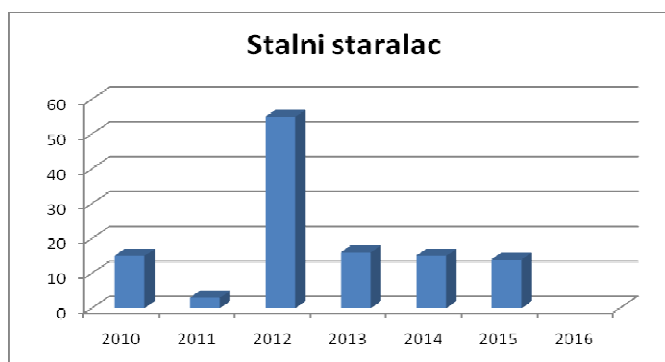
Grafički prikaz maloljetničke delikvencije za period 2010.-2015.godina.

7.2.2. Starateljstvo

U 2015. godini pod stalnim starateljstvom nalazi se četrnaestero djece. Rješavanjem određenog problema Centar mora i dalje preuzeti upravljanje slučajem, sve dok lice ne navrší punoljetstvo. Centar, u interesu djeteta bez roditeljskog staranja, obavlja poslove kod izdržavanja djeteta, zaštite maloljetnih izvršilaca krivičnih djela, oduzimanja djece od neodgovornih roditelja i povjeravanja djece drugoj porodici ili ustanovi, upućivanje djece u ustanove za nezbrinutu djecu, obrazovanje, povjera djece jednom od roditelja kod brakorazvoda, upućivanje djece sa poremećajima u ponašanju u ustanove za vaspitanje i obrazovanje, održavanje kontakata i ličnih odnosa djece sa roditeljima sa kojima ne žive, davanje odobrenja staraocima djece za raspolaganje imovinom djeteta, zastupanje djece u postupku utvrđivanja i osporavanja očinstva, vođenje postupka vezano za usvajanja djece bez roditeljskog staranja i u svim drugim slučajevima kada su ugroženi interesi i prava djeteta.

Grafički prikaz djece pod starateljstvom za period 2010-2015.godine.

7.2.3. Djeca sa smetnjama u fizičkom ili psihičkom razvoju

Maloljetnikom sa smetnjama u fizičkom ili psihičkom razvoju smatra se lice sa oštećenjem čula vida i čula sluha, poremećajem u govoru i glasu, tjelesnim oštećenjem, psihičkom zaostalošću (lahkog, umjerenog, težeg i teškog stepena), ili kombinovanim smetnjama. Dakle, radi se o djeci čiji tjelesni, mentalni ili emocionalni razvoj, rast i sazrijevanje zaostaju za nivoima razvijenosti djece svog uzrasta. Jedan broj djece se nalazi na evidenciji Centra po osnovu korištenja određenih prava i usluga socijalne zaštite i socijalnog rada. Nadležna općinska Komisija za kategorizaciju djece koja je imenovana od strane Općine obavlja razvrstavanje djece i omladine sa smetnjama u psihičkom i fizičkom razvoju radi mogućeg obrazovanja djeteta. Veliki broj maloljetnika posjećuje Centar za djecu sa posebnim potrebama koji se nalazi u Maglaju. Jedna od potrebnih mjera je kreiranje uslova za uključivanje mladih iz osjetljivih društvenih grupa (osobe sa invaliditetom, sa poremećajem u ponašanju) u aktivan život u zajednici kroz izrađivanje programa mjera za njihovo uključivanje u aktivan i produktivan život u zajednici. Mladi sa invaliditetom heterogena su skupina, sa različitim vrstama i stepenima ograničenja sposobnosti. Pojedininim skupinama potrebne su posebne zdravstvene i socijalne usluge, drugima specijalni obrazovni programi, a većini i materijalna pomoć. U procesu odrastanja, osamostaljivanja i aktivnog uključivanja u zajednicu u kojoj žive, mlade osobe sa invaliditetom suočene su sa nizom prepreka, od fizičkih barijera preko nemogućnosti artikuliranja vlastitih zahtjeva i učešće u odlučivanju do slabo razvijene društvene svijesti zajednice o potrebi njihovog društvenog uključivanja. Ekonomska zavisnost od roditelja i institucionalnih oblika socijalne pomoći mladima osobama sa invaliditetom ne pruža dobru životnu perspektivu.

7.2.4. Smještaj djece u ustanove socijalne zaštite

Pravo na smještaj u ustanove socijalne zaštite ima vaspitno zapušten ili zanemaren maloljetnik, maloljetnik bez roditeljskog staranja i maloljetnik čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama. Smještaj ima za cilj da se djetetu obezbijedi stalna briga i podrška u zadovoljavanju njegovih životnih potreba koje nije moglo ostvariti u vlastitoj porodici ili na neki drugi način. U domove za nezbrinutu djecu u 2015. godini smješteno je 8-oro djece.

Po završetku srednjoškolskog obrazovanja, mladi moraju napustiti dom, te se suočavaju sa problemom nezaposlenosti i neriješenim stambenim pitanjem, a u okviru sistema socijalne zaštite djeluju male stambene zajednice u kojima se mlade osobe osposobljavaju za samostalan život. Ova grupa mladih osoba nema dovoljno finansijskih resursa uslijed čega im je mogućnost mobilnosti i učešća u kulturnim i drugim društvenim dešavanjima limitirana.

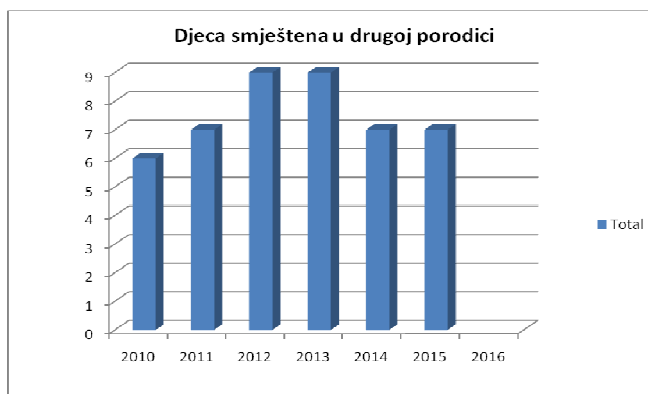
Grafički prikaz djece smještene u ustanove za period 2010-2015. godina

7.2.5. Smještaj djece u drugoj porodici

Djeca koja su iz određenih razloga udaljena iz vlastite porodice mogu biti smještena u drugu porodicu (u srodničku ili nesrodničku porodicu). Centar kao organ starateljstva, vodi stalnu brigu i vrši kontrolu o zdravlju, školovanju i zaštiti imovine ove djece, kontaktiranju djece sa biološkom porodicom i sl.. U drugoj porodici je u 2015.godini smješteno 7-oro djece, od toga je 6 smješteno u srodničkoj porodici, a 1 u nesrodničkoj porodici.

Grafički prikaz djece smještene u drugu porodicu za period 2010-2015.godina

7.2.6. Sklapanje maloljetničkog braka

Prema Porodičnom zakonu Centar može dati saglasnost za sklapanje maloljetničkog braka maloljetnom licu sa navršenih 16 godina života. U svakom pojedinom slučaju socijalni radnik pokušava savjetodavnim razgovorima sa maloljetnikom i roditeljima spriječiti sklapanje takvog braka, ali se u većini slučajeva radi o već zasnovanoj vanbračnoj zajednici, kada je supruga u "drugom stanju" i to treba samo službeno ozvaničiti vjenčanjem. U 2015. godini Centar je dao 2 saglasnosti za sklapanje braka prije punoljetstva.

Grafički prikaz maloljetničkih brakova za period 2010-2015.godina

7.2.7. Zlostavljanje djece

Porodični zakon propisuje da pored fizičkog, psihičkog i seksualnog zlostavljanja, pod zlostavljanjem se podrazumijeva i grubo zanemarivanje djece, zapuštenost, tjeranje djece na prosijačenje i krađu, negativan uticaj na razvoj djece uslijed porodičnih nesuglasica, sklonost roditelja asocijalnom ponašanju (alkohol, droga, prostitucija i sl.).

Na nivou Federacije donesen je Zakon o zlostavljanju u porodici, ali nije izgrađen sistem pratećih institucija za ovu oblast.

U 2015. godini nije bila ni jedna prijava zlostavljanja djece na području općine Maglaj.

Grafički prikaz djece zlostavljane od strane bližih srodnika

7.2.8. Djeca nađena u skitnji

Pri Centru za socijalni rad Maglaj radi Prihvatna stanica za djecu i omladinu koja se nađu u skitnji i prosijačenju. U 2015. godini Centar je u saradnji sa Policijskom stanicom Maglaj, više puta proveo akciju privođenja djece koja su nađena da prosijače ili u skitnji na našoj općini bez pratnje roditelja ili staratelja. Sva privedena djeca su iz drugih općina (Zavidovići, Kakanj, Sarajevo, Zenica) i uglavnom se radi o Romskoj djeci. Sva djeca koja su nađena u skitnji u saradnji sa Policijskom stanicom Maglaj vraćena su u mjesto prebivališta istog dana, tako da nije bilo potrebe da borave u Prihvatnoj stanici.

Grafički prikaz djece nađene u skitnji za period 2010-2015.

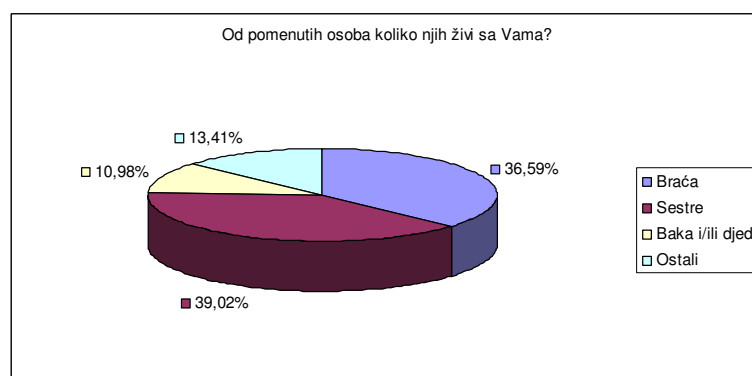
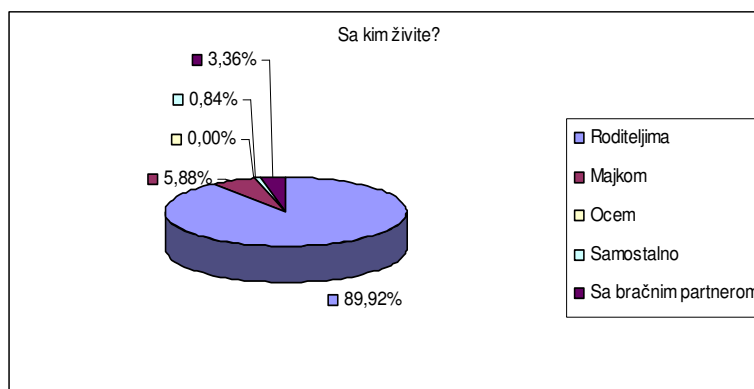
7.2.9. Stipendiranje djece

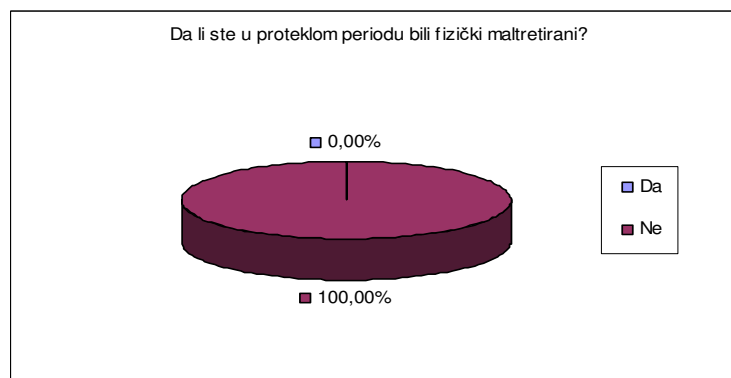
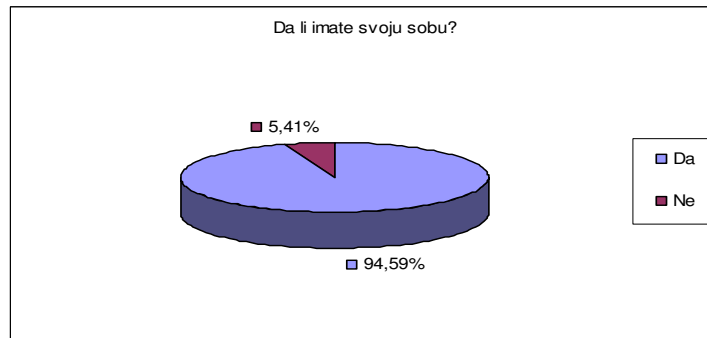
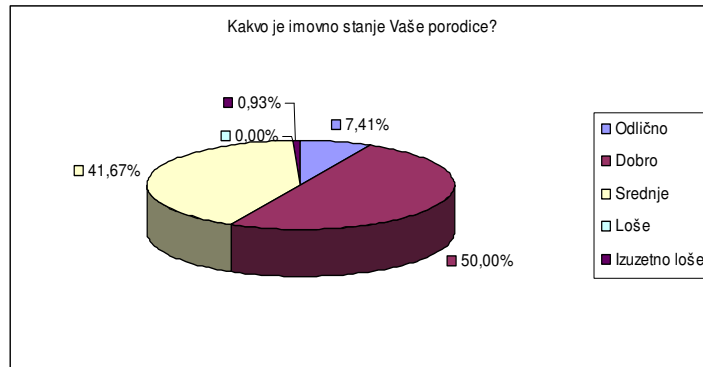
U 2015. godini Centar je u saradnji sa nevladinom organizacijom Centar za kreativno odrastanje iz Sarajeva obezbijedio za 22 djece do VII razreda osnovne škole stipendije od "kumova" iz poplavljenih porodica. Također njemačka humanitarna organizacija "Hilfe Ohne Grenzen" stipendira 10 djece.

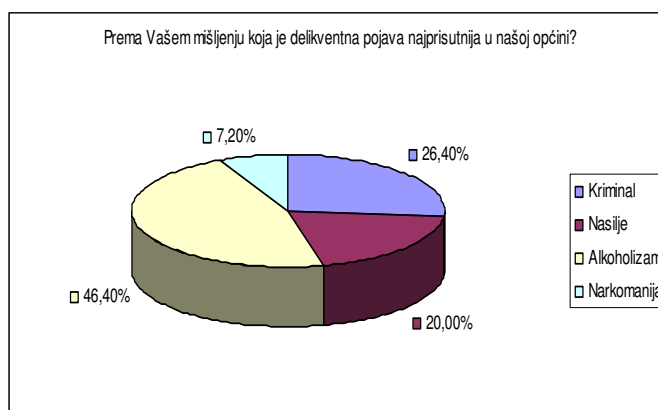
7.3. Zdravstvena zaštita

Centar za socijalni rad vodi postupak i priznaje pravo na zdravstvenu zaštitu svim licima koja nisu ni po kojem osnovu zdravstveno osigurana i ovaj vid zaštite sa općine Maglaj ostvaruju 154 lica. Ova vrsta zaštite se finansira iz budžeta kantona, a osiguravaju se slijedeća lica:

- korisnici stalne novčane pomoći,
- lica smještena u socijalno-medicinskim ustanovama (maloljetna i punoljetna),
- lica smještena u drugoj porodici,
- lica sa 90% i 100% oštećenja organizma koja nisu osigurana po drugom osnovu,
- lica sa navršenih 60 godina žene i 65 godina muškarci koja nisu osigurana po drugom osnovu i
- lica koja nisu ni po kojem drugom osnovu osigurana.

MJERE

- Značajnije uključivanje institucija društva i nevladinog sektora u provođenju preventivnih programa i promocije zdravog života, počevši od osnovnoškolskog uzrasta, kao i programa namijenjenih pomoći roditeljima adolescenata.
- Usmjeravanje aktivnosti u preventivne programe, a to zahtijeva da učenje djece o njihovom zdravlju i odnosima u vezama bude dio obrazovnog sistema, od najranijeg uzrasta djece, prilagođeno njihovim potrebama.
- Formiranje porodičnog savjetovališta pri Centru za socijalni rad, u kojem bi članovi porodice mogli dobiti potrebnu stručnu pomoć i podršku-psihološku, pravnu, pedagošku i drugu pomoć o svim pitanjima sa kojima se porodica danas susreće. Veoma je važna otvorena komunikacija između roditelja i djece.
- Izmjena pedagoških standarda, tako da se ide na upošljavanje stručnjaka koji će raditi s djecom s poremećajem u ponašanju, ali i na preventivnom djelovanju
- Osim edukativnih programa koji se organizuju za djecu i maloljetnike provoditi i edukativne programe za roditelje, s obzirom na to da je porodica ključan faktor za prevenciju i smanjivanje stope maloljetničke delikvencije.
- Nophodna je još bolja saradnja svih institucija koje se na bilo koji način bave maloljetnicima (škole, sudovi, policija, tužilaštva, vaspitni domovi, centri za socijalni rad) kako bi se zajedničkim snagama borili protiv ovog akutnog problema savremenog društva
- Smanjiti ili u potpunosti ukinuti prikazivanje agresivnih scena u medijima, a potencirati estetiku, nauku, umjetnost, a prije svega ljubav koja gotovo svim maloljetnicima nedostaje tokom njihovog cjelokupnog razvoja.
- Kreiranje uslova za uključivanje mladih iz osjetljivih društvenih grupa (osobe sa invaliditetom, sa poremećajem u ponašanju) u aktivan život u zajednici
- Unaprijediti rad sa mladim osobama sa invaliditetom, te povećati njihovu uključenost u lokalne sportske i rekreativne klubove
- Podsticanje radne rehabilitacije i zapošljavanja mladih osoba sa invaliditetom

8. CIVILNA UDRUŽENJA (NVO) I DJELOVANJE MLADIH KROZ POLITIKU

8.1. NVO

Općina Maglaj obuhvaća ukupno 66 nevladinih organizacije, koje sažimaju aspekte poljoprivrede, sporta te građanska prava i ideje sa velikim osvrtom na osnovne djelatnosti. NVO na području općine Maglaj djeluju kao ozbiljan partner u rješavanju važnih problema lokalne zajednice. Svojim radom i apliciranjem kroz javne pozive, predstavljaju ozbiljnost svoga djelovanja te kroz svoje aktivnosti omogućavaju angažiranje velikog broja volontera i samim time stvaranje radnih mjesta. Ono što je bitno naglasiti jeste da je velika zastupljenost mladih u svim vrstama udruženja te da također postoji relativno ista zastupljenost pripadnika oba spola.

8.1.1. Udruženja mladih

Na području općine Maglaj postoje 2 udruženja koja su klasificirana kao udruženja mladih. Udruženja mladih općine Maglaj su:

8.1.1.1. Udruženje mladih „Aktivista“ Domislica

Udruženje formalno djeluje od 2008. godine. Udruženje ima 30 članova i njihovo djelovanje je usmjereno na organizovanje sportskih manifestacija, edukaciju mladih te na aktivan i konstantan doprinos radu MZ Domislica. Najznačajniji realizovani projekti su: Tradicionalni malonogometni turnir „1. Maj“, Čišćenje obala rijeke Brezovački potok „Zdravo okruženje za zdrav život“, Uređenje i sanacija prostorije mjesnog doma u MZ Domislica“, „Uređenje sportskog poligona i sanacija sportskih rekvizita“ , „Škola stranih jezika-edukacija mladih iz osnova engleskog jezika“ i „Sanacija dionice regionalnog puta Domislica- Čobe“.

8.1.1.2. Udruženje mladih „Rečeno – učinjeno“ Maglaj („Dictum-factum“)

Udruženje formalno djeluje od 2014. godine. Udruženje ima 30 članova (16-30 godina starosti). Udruženje je na apliciralo Javne pozive kroz Fondaciju "Mozaik", ambasadu Norveške i SAD-a, pozive CCI-a. Do sada realizirana su 4 projekta u suradnji sa Microsoftom, Umerom, Fondacijom SHL, UNDP-om (LOD IV) i Telemachom. Projekti su obuhvaćali kulturni, sportski i ekološki aktivizam mladih na lokalnom nivou, pomoć nakon poplava i edukaciju.

Mali broj udruženja mladih je na području općine Maglaj. Stoga je mlade potrebno animirati na osnivanje i djelovanje u nevladinim udruženjima. Mladi nemaju dovoljan prostor i podršku za djelovanje u javnom životu po pitanju bitnih odluka u kojima imaju pravo glasa. Zbog toga mnogi mladi svoje slobodno vrijeme provode kroz aktivnosti koje ne doprinose razvoju njihovog identiteta. Potrebno je pozvati predstavnike javnih ustanova na podršku mladih osoba koji su spremni na pozitivne promjene i ostvarivanje doprinosa za općinu Maglaj.

8.1.2. Udruženja iz oblasti sporta

Sport ima bitnu ulogu u životima mladih ljudi, stoga je veći broj mlade populacije općine Maglaj orijentiran sportu. Maglaj ima raznovrsne sportske klubove koje se iz dana u dan diču sportskim pobjedama i uspjesima. Sve to govori da mladi svoje slobodno vrijeme, provodeći kroz jačanje sportskog duha, doprinose razvoju vlastite ličnosti što doprinosi

budućem doprinosu u društvu. Prema podacima do kojih smo došli prilikom pripremanja ovog poglavlja Strategije, sportska udruženja općine Maglaj su:

Fitnes klub

NK „Natron“ Maglaj

NK „Novi Šeher“ Novi Šeher

NK „VIS“ Kosova

Sportsko-ribolovno društvo „Bosna“

RK „Maglaj“

OK „Maglaj“

Planinarsko-skijaško društvo „Smajlovac“

Lovačko-sportsko društvo „Soko“

Korfbal klub „Maglaj“

Savez za sport i rekreaciju invalida

OIK „Index“

Društvo pedagoga fizičke kulture

Kuglaški klub Maglaj

KK „Maglaj“

Karate klub „Empi“

Kajak kanu klub „Maglaj“

Udruženje borilačkih vještina „Eskobar“

Kajak rafting klub „Natron“

Nogometni klub „Moševac“ Moševac

Planinarsko – ekološko i sportsko rekreacijsko društvo „Oaza Mira“ Galovac

8.1.3. Udruženja iz oblasti poljoprivrede

Općina Maglaj ima ukupno 15 poljoprivrednih udruženja. Dosta je neobrađenih površina, stoga poljoprivredni proizvođači iskorištavaju poljoprivredne poticaje i vlastite prihode za obradu površina uzgajajući voće i povrće za vlastite potrebe i prodaju. Također, zajednički se angažiraju kroz mnoge projekte. Samim time, svojim radom ostvaruju doprinos kako za vlastitu zaradu tako i doprinos općini Maglaj jer uzgojem voća i povrća opskrbljuju potrebe stanovnika općine Maglaj i šire. Glede uzgoja stoke, mljekare općine Maglaj i okolnih općina otkupljuju mlijeko sa farmi maglajskih uzgajivača stoke, koji su prepoznati po vrhunskoj kvaliteti. Zbog nedostatka posla i osiguranja osnovnih životnih potreba, mladi odlaze tražeći bolje uvjete za život i rad. Međutim, zahvaljujući poticajima, sve je veći broj mlađih osoba koji se bave poljoprivredom i stočarstvom. Potrebno je veliko ulaganje i rad, međutim uz poticaje i pogodnost vremenskih intervala na zasade, ostvaruju se veliki prihodi.

Prema podacima do kojih smo došli, poljoprivredna udruženja općine Maglaj su:

ZZ „Milk-Maglajka“

ZZ „Agrar-Šeher“

ZZ „Kula“

UG „Bistrica“

UG „Jedinstvo“

UG „Cow-How“

UG „Poljoprivrednik“

UG Pčelara „Maglaj“

UG „Šampinjon“
UG „Agro-eko Težak”
Udruženje poljoprivrednika KOPICE
Udruženje/Udruga „Malinari novošeherskog kraja Maglaj-Žepče“
Udruženje poljoprivrednika „Bijela Ploča“
Udruženje građana „AGRO KOPICE“
Udruženje građana „Agro-Liješnica“

8.1.4. Ostala udruženja građana

Općina Maglaj obuhvaća 27 ostalih udruženja građana čiji su ciljevi ostvarivanje prava i ideja svih aspekata djelovanja za općinu Maglaj. Klasifikacija udruženja građana proteže kroz mnoge aspekte: umjetnost i kultura, obrazovanje, zaštita okoliša, humanitarne aktivnosti, građanska prava itd. Udruženja pomno prate javne pozive te apliciraju projekte gdje njihovom implementacijom doprinose velikom značaju i razvoju općine Maglaj u bilo kojem polju. Mnoga udruženja su prepoznata po organizaciji velikih manifestacija te humanitarnih akcija. Bitno je navesti da je veliki broj mladih osoba aktivan i kroz rad ovih društva, u svim aspektima djelovanja. Ostala udruženja građana općine Maglaj su:

KUD „Gradski folklorni ansambl“ Maglaj
„Gradski mješoviti hor“ Maglaj
HKUD „Gromovnik“ Novi Šeher
Kulturno – umjetničko društvo „Novi Šeher“
Udruženje žena „Cicmanka“ Novi Šeher
Udruženje građana „Kosovka“ Kosova
Udruženje građana penzionera Maglaja
Udruženje građana „Merhamet“
Općinska organizacija „Crveni krst“ Maglaj
Udruženje „Civilnih žrtava rata“ Maglaj
Udruženje građana „Fojničani“
Udruženje građana „Centar Mag“ Donji Ulišnjak
Udruženje građana „Žene Domislice“ Domislica
Udruženje građana „Eko pokret“ Maglaj
Udruženje logoraša Maglaj
Udruženje građana „Asocijacija roditelja i nastavnika OŠ „N.Šeher“ N. Šeher
Udruženje građana „Umero“ Maglaj
Udruženje invalida rada
Udruženje „Udruženi prosvjetni radnici“
Udruženje samostalnih privrednika općine Maglaj
Udruženje građana „Crveni polumjesec“ Maglaj
Udruženje „Antifašista i boraca NOR-a“
Udruženje žena „Maglajka
Udruženje za borbu protiv dijabetesa „Maglaj“
Istraživačko edukativni centar, društvo inovatora, društvo inženjera i tehničara
Udruženje građana „Josip Broz Tito“

8.2. POLITIKA

Mladost je specifično životno razdoblje u kojem se, uz tjelesno i duševno sazrijevanje, odvija i proces integracije pojedinca u društvenu zajednicu. Tokom tog razdoblja od mladih se očekuje da razviju socijalne vještine i preuzmu trajne društvene uloge na svim područjima ljudskog djelovanja. Činjenice o zastupljenosti mladih u organima vlasti, broju nezaposlenih mladih ljudi, broju mladih koji žele napustiti zemlju, stereotipnim shvatanjima i reakcijama o problemima mladih i drugo, govore o njihovom gotovo dramatičnom položaju. Isto tako, neosporna je činjenica da su mladi ljudi najproduktivniji dio svakog društva na čijem stvaralaštvu zaista leži njegova budućnost. Rješavanje problema mladih osmišljavanjem koncepcije, odgovarajuće strategije i prevencije nastajanja problema, od ogromnog su značaja za daljnji razvoj svake društvene zajednice, pa i naše.

Politika za mlade predstavlja skup vrijednosti, ciljeva i mjera koje formalno uspostavljenim mehanizmima odgovaraju na potrebe mladih. Ona je idealno proaktivni korak države ili lokalne vlasti prema poboljšanju kvalitete života mladih. Najčešće je materijalizirana kroz pisani strateški dokument, a obilježavaju je brojni procesi uključivanja mladih u donošenje odluka, konzultacije sa stručnjacima i stručnjakinjama u svrhu rješavanja nekog problema za mlade, procesi unaprjeđenja obrazovnog sustava, podizanja zaposlenosti mladih i drugo. Politika za mlade koja neposredno uključuje mlade održiva je i razvojna politika.

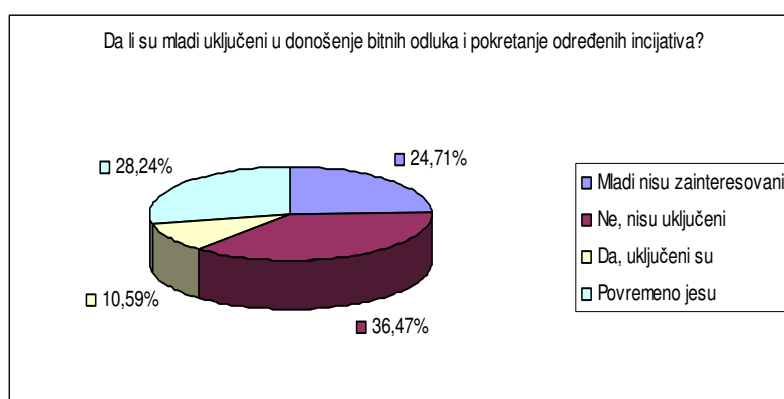
Sudjelovanje mladih u razvoju politika za mlade neizmjerljivo je važno jer ono osigurava kvalitetan odgovor na potrebe mladih u svim fazama razvoja i primjene ove specifične politike. Ona treba odgovoriti na brojne zahtjeve kao što su dostupnost i kvaliteta obrazovanja, mogućnost učenja putem neformalnih obrazovnih programa, zapošljavanje po završetku procesa obrazovanja, stambeno zbrinjavanje i osamostaljivanje mladih, informiranje, kvalitetno provođenje slobodnog vremena te sudjelovanje u formalnim procesima donošenja odluka koje se tiču mladih u svim fazama njihova odrastanja. Sudjelovanje mladih u oblikovanju i razvoju politika za mlade pokazatelj je demokratizacije institucionalnih mehanizama i afirmiranja društvenog položaja mladih kao resursne skupine koja raspolaže idejama, kreativnošću, raznovrsnošću i razvojnim potencijalom.

Sa ciljem da se postigne stvarno učešće mladih, moraju im se staviti na raspolaganje određeni instrumenti, a lokalne vlasti bi trebale da podrže institucionalno učešće mladih u poslovima na lokalnom nivou, tj. da podrže osnivanje i djelovanje struktura kao npr. savjeti parlamenti ili forumi mladih ili slično koji će stvoriti uslove za istinski dijalog i partnerstvo između mladih i lokalnih vlasti, kao i da omoguće mladima i njihovim predstavnicima da budu stvarni akteri u oblastima i odlukama koje su od značaja za njih.

Na osnovu provedene ankete među mladima možemo zaključiti da su mladi dosta nezadovoljni svojim statusom i preko 90% ispitanika za svoj trenutni položaj krivi domaće političare. Mladi ispitanici smatraju da nisu dovoljno uključeni u donošenje odluka i pokretanje inicijativa, njih 30%, dok ih 20% smatra da su uključeni povremeno, dok 20% ispitanika smatra da su mladi potpuno neizinteresirani za poboljšanje položaja, kako u političkom, tako i u drugim aspektima.

U Općinskom vijeću Maglaj u sazivu 2012-2016 godina ima 5 predstavnika mladih. Od toga su 3 žene i 2 muškarca. Mlada lica sa područja općine Maglaj nisu ušla u sastave Skupštine

Zeničko-dobojskog kantona kao ni u sastave Parlamenta Federacije BiH i Parlamentarne skupštine BiH.

9. SLOBODNO VRIJEME

Pojam slobodnog vremena je poznat još iz doba antike i nalazimo ga u svim društvenim zajednicama, a kroz vrijeme je mijenjalo svoje oblike i zadaće. Danas zbog užurbanog načina života i zahtjeva koje posao nosi sve se više cijeni slobodno vrijeme koje spada u posebno važno područje o kojem se priča i na kojem se radi.

Slobodno vrijeme definiramo kao ono vrijeme koje mladoj osobi preostaje nakon škole te vrijeme koje zaposlene mlade osobe imaju nakon radnog vremena i za to vrijeme su iznimno bitni elementi poput slobode, dobrovoljnosti i neobaveznosti.

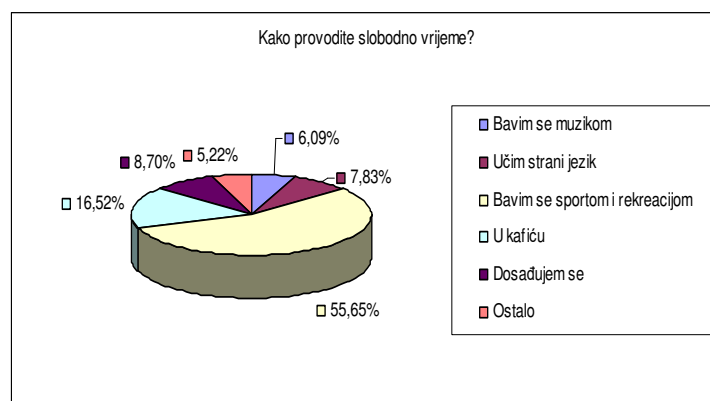
Za mlade osobe je iznimno važno da imaju uz organizirano slobodno vrijeme i mogućnost provođenja neorganiziranog slobodnog vremena. Razlika između neorganiziranog slobodnog vremena i organiziranog je u tome da neorganizirano vrijeme svaka osoba kreira i provodi po svojim potrebama i željama bez ikakvih formalnih aktivnosti, dok organizirano vrijeme nudi pojedincima planirane organizirane aktivnosti koje su u skladu s njihovim interesima. Organizirani dio slobodnog vremena uz planirane aktivnosti bilo sportske, kreativne, obrazovne i slično ciljano kod mladih osoba razvija njihove interese i talente te utječe na jačanje samopouzdanja, nudi rasterećenje od stresa, proširuje vidike, razvija socijalizaciju, nudi

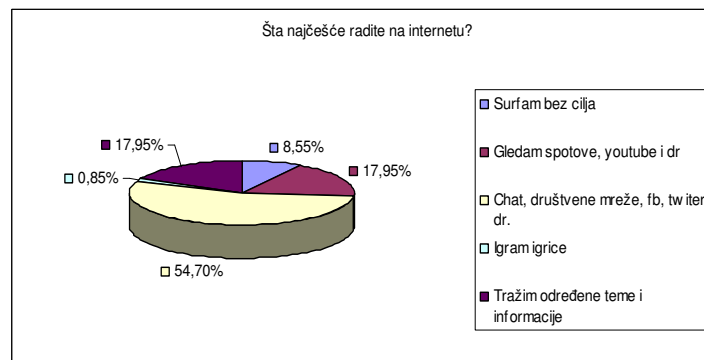
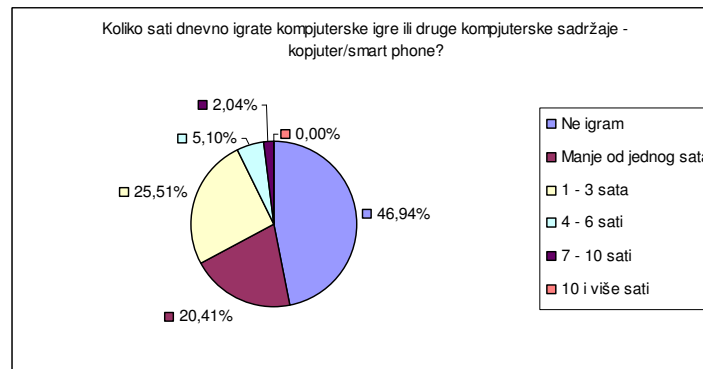
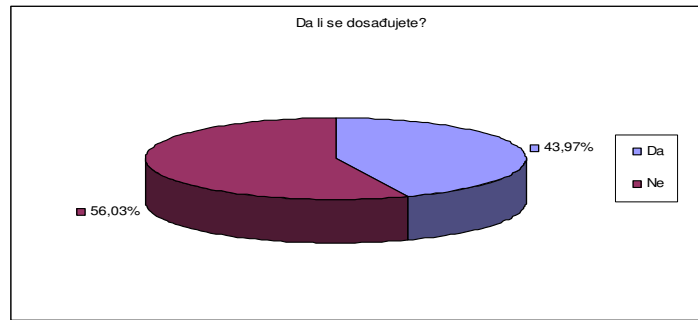
mogućnost druženja, proširivanja kruga prijatelja, razvija toleranciju, prihvaćanje i timski rad. Neorganizirano slobodno vrijeme također doprinosi rastu i razvoju mladih osoba. Druženje s vršnjacima kao jedan od oblika neorganiziranog slobodnog vremena je vrlo bitno, jer kada se druže, mlade osobe vježbaju komunikacijske vještine, stvaraju se odnosi, zabava, razvija se mišljenje i formiraju stavovi te se dolazi do nekih novih informacija i spoznanja.

Mladima treba omogućiti da veći dio slobodnoga vremena provedu u šetnji i sličnim aktivnostima na čistom zraku, suncu i vodi. Mladima koji imaju volje i smisla preporučuje se bavljenje odabranim sportovima, a ostalima, koji nemaju sportskih ambicija, preporučuje se bavljenje rekreacijskim aktivnostima u kojima im se pružaju mogućnosti za bavljenje zdravim i korisnim sadržajima koji su dostupni svima. Međutim, mladima savjetuje se da dio slobodnoga vremena barem povremeno iskoriste za bavljenje korisnim i zanimljivim aktivnostima iz područja glazbenih, scenskih, likovnih i drugih aktivnosti te hobijima. Slobodno vrijeme ostvaruje se aktivnom komunikacijom kao temeljnom odrednicom.

Slobodno vrijeme pruža velike mogućnosti za kulturni i stvaralački razvoj личности. Njegovo je provođenje u odgojno-obrazovnom sustavu najčešće unutar izvannastavnih aktivnosti kroz koje učenici zadovoljavaju potrebe i interese te ostvaruju specifična umijeća i sposobnosti. Škola može uspjeti u oblikovanju i realizaciji programa izvannastavnih aktivnosti na temelju kurikulumu u kojemu slobodu izbora imaju učenici i učitelji. Baviti se nekom vrstom aktivnošću u slobodnom vremenu ukazuje na prisan odnos subjekta s tom djelatnošću. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti potiču stjecanje znanja i nove kvalitete znanja, a također potiču interese, pobuđuju znatiželje, identifikaciju i podršku darovitim učenicima te učenicima koji pokazuju pojedinačan interes za pojedina područja. Slobodno vrijeme trebamo da shvatimo kao prostor samoaktualizacije i ostvarenja osobnosti.

Na osnovu provedene ankete među mladima zadovoljavajuća je činjenica da se oko 55,65% mladih ispitanika bavi sportom i rekreacijom dok se ostalih 13,92% bavi muzikom, učenjem stranih jezika i slično, a 30,44% mladih svoje slobodno vrijeme nažalost provodi u kafani i dosađujući se. 50% anketiranih mladih lica ne gleda TV i ne igra kompjuterske igrice, dok ostalih 50% gleda, odnosno igra tri sata dnevno. Mlada lica izlaze samo vikendom (oko 80%), njih čak oko 70% nikako ne ide u kino tijekom godine, dok je taj postotak što se tiče pozorišta oko 60%. Na koncerte godišnje po par puta godišnje ide 50% mladih ispitanika. Mlada lica najviše posjećuju utakmice, i to više od deset puta godišnje, njih oko 60%. Zadovoljavajuća je činjenica da 80% mladih ispitanika u prosjeku pročitaju sedam knjiga godišnje, dok ostalih 20% ne pročitaju niti jednu knjigu.

S obzirom na naprijed navedeno, kao moguće mjere za kvalitetno korištenje slobodnog vremena kod mladih :

- informiranje mladih o obrazovnim programima, edukacijama, zabavnim sadržajima, pravima mladih te sadržajima za kvalitetno provođenje slobodnog vremena,
- organiziranje kulturnih manifestacija mladih i za mlade,
- poticanje mladih na organizirano i smisleno korištenje slobodnog vremena,
- edukacija o ljudskim pravima, radnoj ravnopravnosti i konceptu osiguravanja jednakih mogućnosti za sve – treninzi, radionice, seminari, konferencije i sl.,
- razvijanje programa za socijalno uključivanje i aktivno sudjelovanje mladih u društvu,
- organiziranje predavanja, radionica, okruglih stolova i javnih tribina vezanih uz teme zanimljive mladima,
- potaknuti mlade na aktivno uključivanje u društveni život zajednice te na kvalitetno provođenje slobodnog vremena uz druženje, ali i informalno i neformalno učenje,
- utjecati na stavove djece prema ovisnosti, razvijati zdrave stilove življenja i socijalne vještine te osvijestiti važnost odupiranja pritiscima što će im pomoći u prevladavanju svih rizika odrastanja.

SWOT analiza - sinteza prethodno urađene socio-ekonomske analize.

SWOT analiza je most između sadašnjeg stanja, koje je utvrđeno analizom, i željenog budućeg stanja koje se definiše strateškim planom razvoja. Ovaj koncept nam daje sistematsku analizu prijetnji i prilika, kao i njihovo usaglašavanje sa jakim i slabim stranama općine. SWOT analiza obezbjeđuje informacije korisne za usklađivanje općinskih kapaciteta i sposobnosti sa okruženjem u kojem općina djeluje.

Iz prethodno navedenog, najvažnije snage općine Maglaj uključuju njen povoljan položaj i dobru saobraćajnu povezanost, povoljne uslove za razvoj privrede, obrta, poljoprivredne proizvodnje i turizma, prirodna bogatsva, bogato kulturno historijsko nasljeđe, stimulatívno lokalno okruženje, značajan broj bratskih općina i gradova i relativno aktivan NVO sektor.

Sa druge strane, najveće slabosti, prepreke i ograničenja uključuju nezaposlenost i koncentraciju zaposlenosti u niskoprofitabilnim djelatnostima, depopulaciju općine, nezainteresovanost mladih za uključivanje u rad i promjene u okruženju te neusklađenost obrazovnih profila sa potrebama tržišta rada. Ove slabosti bi trebalo minimizirati ili, ako je moguće, potpuno eliminisati, kako bi se konkurentne prednosti iskoristile na najbolji mogući način.

Najvažnije prilike, koje omogućavaju i olakšavaju realizaciju razvoja konkurentskih prednosti općine Maglaj leže u razvoju ekonomije, privrede, uvezivanju i organizovanju regionalne i prekogranične kooperacije, povećanju značaja određenih vidova turizma i proizvodnje zdrave hrane u globalnoj ekonomiji, značajnim investicijama u najavi (poput auto puta Vc), očekivanim projektima podrške razvoju poslovnih zona i MSP, raspoloživosti razvojnih fondova (IRB i EU), liberalizaciji viznog režima kao i mogućnostima vezanim uz privlačenje investitora i iskorištavanja znanja i kontakata iz dijaspore. Ove, kao i ostale prilike, bi trebalo maksimalno iskoristiti da bi se i konkurentne prednosti realizovale na najbolji mogući način.

Među najveće prijetnje za položaj mladih mogu se ubrojati politička nestabilnost u BiH i u regionu zapadnog Balkana, negativan uticaj globalne ekonomske krize na ekonomsko i socijalno stanje, prirodne nepogode kao što su poplave i klizišta i delikventni oblici ponašanja mladih i poremećaji u ponašanju te odliv mladih. Ove prijetnje ozbiljno mogu dovesti do pogoršanja ili usporavanja sveukupnog razvoja.

SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dobra komunikaciona povezanost, putna i željeznička infrastruktura (blizina budućeg auto koridora –VC, trugao Beograd- Zagreb – Sarajevo); ✓ Prirodni potencijal– prostor razpoloživ za formiranje i izgradnju , biznis, turizam, povoljni uslovi za prostorni razvoj ✓ Natron-Hayat i drugi značajni privredni subjekti ✓ Povoljni uslovi za razvoj poljoprivredne proizvodnje (čista sredina, struktura zemljišta povoljna za razvoj voćarstva, stočarstva i povrtlarstva); ✓ Kontinuirano stipendiranje studenata ; ✓ Razvijena mreža zdravstvene zaštite; ✓ Uslovi za razvoj određenih vidova turizma (lovni, ribolovni, vjerski, kulturni- sportske i vjerske manifestacije); ✓ Brojni sportski klubovi/udruženja i kulturno-umjetnička društva i dobri uslovi za rad ✓ Postojanje Vijeća učenika pri školama ✓ Opredjeljenost općinske administracije ka unapređenju omladinskog aktivizma ✓ Bogato kulturno-historijsko nasljeđe ✓ Postojanje obrazovnih i kulturnih ustanova ✓ Koncentracija sportskih objekata i sportskih terena ✓ Postojanje nevladinih organizacija ✓ Uspostavljeno bratimljenje sa gradovima 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Mali broj omladinskih udruženja ❖ Nezainteresovanost za promjene u okruženju i neinovativnost mladih ❖ Koncentracija zaposlenosti u niskoprofitabilnim djelatnostima (tekstil i uslužne djelatnosti); ❖ Neadekvatni programi srednjih škola koji ne prate privredne i razvojne potrebe; ❖ Slabo razvijena preduzetnička svijest i obučenost poduzetništvu - nezainteresovanost mladih za pokretanje vlastitog biznisa ❖ Ograničen budžet za mlade kao i programe za mlade - intenzivniji i brži razvoj; ❖ Nedovoljni kapaciteti apsorpcije fondova, programa, projekata ❖ Nedovoljno razvijen identitet – ljubav prema Maglaju ❖ Nedovoljna iskorištenost lokalnih medija ❖ Nedovoljna participacija, komunikacija, koordinacija i inkluzija ❖ Mali broj aktivnih volontera ❖ Nerazvijena ekološka svijest mladih
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> 🕒 Usvojen Zakon o mladima 🕒 Proces pridruživanja EU i mogućnost korištenja međunarodnih fondova, programa i projekata 🕒 Stvaranje javno-privatnih partnerstava u cilju finansiranja implementacije razvojnih projekata 🕒 Animiranje i uključivanje dijaspore u lokalni ekonomski razvoj 🕒 Globalna orijentacija na socijalnu inkluziju i kvalitet ljudskog kapitala 🕒 Postojanje institucija i fondova koje mogu pružiti finansijsku i tehničku podršku 🕒 Mogućnost korištenja informaciono komunikacionih tehnologija e-uprava, biznis, servis građanima i dr. 🕒 Kreiranje povoljnog ambijenta za nova investiciona ulaganja 🕒 Dosljedna primjena postojećeg zakonodavnog okvira 🕒 Orijetacija na očuvanje i zaštitu okoliša 🕒 Partnerski programi i projekti sa bratskim i dr. gradovima/općinama 	<ul style="list-style-type: none"> • Uticaj globalne ekonomske krize na ekonomsko i socijalno stanje u općini; • Politička nestabilnost na području BiH i zapadnog Balkana, dodatno naglašena ekonomskom krizom; • Nizak nivo nadležnosti lokalne vlasti u odnosu na kantonalnu, entitetsku i državnu vlast; • Prirodne nepogode i druge nesreće (poplave, klizišta, itd.) • Sve manje donatorskih sredstava • Politički uticaj na donošenje odluka • Smanjenje broja radnih mjesta uslijed restrukturisanja javnih preduzeća • Zamor od „pomoći“ socijalno ugroženim kategorijama stanovništva • Nizak životni standard stanovništva i nezaposlenost mladih • Delikventni oblici ponašanja mladih i poremećaji u ponašanju • Nedostatak prostornih, tehničkih i finansijskih sredstava u oblasti brige o mladima • Odliv mladih

AKCIONI PLAN

PROBLEM	ŽELJENI REZULTAT	AKTIVNOSTI	VRIJEME PROVOĐENJA	ODGOVORNE OSOBE/INSTITUCIJE	TROŠKOVI
1. SLABO RAZVIJENA PODUZETNIČKA SVIJEST	Povećana poduzetnička svijest; Povećan broj samostalnih privrednika; Povećan broj zaposlenih i samozaposlenih	1.1. Edukacije o osnovama poduzetništva, pokretanju biznisa mladih ljudi i samozapošljavanju 1.2. Prilagođavanje nastavnih planova i programa učenju poduzetničkih vještina 1.3. Medijska promocija stanja, podizanje poduzetničke svijesti, zapošljavanje i samozapošljavanje 1.4. Pružanje podrške razvoju uspješnih perspektivnih poduzetnika 1.5. Unapređenje praktičnih znanja mladih i poduzetničkim vještinama	2016.-2020.	Općina Maglaj, obrazovne ustanove i Služba za zapošljavanje	30.000,00 KM
2. NEZAPOSLENOST	Veća stopa zaposlenosti	2.1. Formiranje biznis inkubatora za mlade 2.2. Intenziviranje postojećeg Start up projekta 2.3. Javni radovi 2.4. Subvencioniranje troškova nastalih pri traženju posla (izdavanje dokumenata) za mlade osobe 2.5. Informisanje o postojećim poticajima i javnim pozivima za zapošljavanje 2.6. Aktivnosti poljoprivrednih zadruga/udruženja prema mladima 2.7. Mladi u turizmu (smještajni kapaciteti, hosteli, adrenalinski sadržaji, historijske znamenitosti, tradicionalni zanati i slično) 2.8. Saradnja i povezivanje sa dijasporom	2016.-2020.	Organi vlasti, odgojno-obrazovne institucije	300.000,00 KM
3. LOŠE VREDNOVANJE RADA I ZNANJA	Smanjiti odlazak mladih iz BiH	3.1. Suzbijanje nepotizma, mita i korupcije; 3.2. Prilika uspješnim - nadarenim mladim kadrovima/pažnja i šanse za dokazivanje	2016.-2020.	Organi vlasti na svim nivoima	Redovan rad
4. MLADI NA ZAVODU ZA ZAPOŠLJAVANJE NE POZNAJU METODE I NAČINE POTRAGE ZA POSLOM	Osposobljen veći broj mladih za prijavljivanje na poslove; Većem broju mladih koji su na Zavodu za zapošljavanje svakodnevno dostupne informacije o slobodnim radnim mjestima; Učenike završnih razreda upoznatih sa rokovima prijave	4.1. Inoviranje nastavnog procesa i educiranje učenika završnih razreda srednjih škola o potrebama tržišta rada 4.2. U okviru nastavnog procesa organizovati edukaciju mladih o načinu prijavljivanja na Biro i njegovim prednostima (zdravstvena zaštita, posredovanje u zapošljavanju i slično) 4.3. Radionica/predavanje za nezaposlene osobe koja obuhvata izradu životopisa/ naglasak na vještine koje poslodavci traže, intervju 4.4. Ažurirana i široko dostupna lista traženih poslova	2016.-2020.	Predstavnici Općine Maglaj, nevladinog sektora i Zavoda za zapošljavanje – Biro Maglaj, obrazovne ustanove	Redovan rad

	na Biro	4.5. Medijska prezentacija relevantnih informacija i upustava			
5. MLADI NISU DOVOLJNO INFORMISANI O SITUACIJI I POTREBNIM ZANIMANJIMA NA TRŽIŠTU RADA	Svi učenici završnih razreda osnovnih i srednjih škola upoznati su s trenutnom situacijom na tržištu rada i potražnjom za odgovarajućim zanimanjima.	5.1. Organizovanjem informativnog časa za učenike završnih razreda osnovnih i srednjih škola o potrebama tržišta rada (predstaviti zanimanja koja su tražena, kao i ona kojima je tržište prezasićeno). 5.2. Uspostava sistema prekvalifikacija	2016.-2020.	Zavod za zapošljavanje, osnovne i srednje škole	Redovan rad
6. NEDOVOLJNO RAZVIJENA SVIJEŠT O VAŽNOSTI OBRAZOVANJA	Povećana zainteresovanost mladih za obrazovanjem, njihovom aktivnošću u lokalnoj zajednici, osposobljeni za samostalno odlučivanje.	6.1. Organizovanje radionica, seminara i slično	2016.-2020.	Obrazovne institucije, Općina Maglaj	2.000,00 KM
7. SKUPE KARTE ZA UČENIKE SREDNJIH ŠKOLA KOJI ŽIVE U RURALNIM DIJELOVIMA OPĆINE MAGLAJ	Omogućene jeftinije karte učenicima slabijeg socio-ekonomskog statusa.	7.1. Razgovor sa lokalnim prijevoznicima o mogućnosti jeftinijeg prijevoza za učenike iz porodica lošeg imovnog stanja.	2016.-2020.	Obrazovne institucije, lokalni prijevoznici, Općina Maglaj	10.000,00 KM
8. ZBUNJENOST MLADIH PRI ODABIRU ZANIMANJA PRI UPIŠU U SREDNJE ŠKOLE I NA FAKULTETE	Jasna situacija o onome šta nude srednje škole u ZDK (i šire) kao i o tome šta nudi svaki od univerziteta u BiH (i šire)	8.1. Održavanje predavanja budućim srednjoškolicima i studentima o zanimanjima koja se nude i potrebama za neka zanimanja.	2016.-2020.	Nastavnici/profesori, predstavnici srednjih škola i fakulteta	3.000,00 KM
9. NEDOVOLJNO POZNAVANJE STRANIH JEZIKA/ SLAB INTERES ZA NADOGRAĐNJOM VLASTITOG ZNANJA	Poboljšati kvantitet i kvalitet poznavanja stranih jezika kod mladih	9.1. U saradnji sa vlastima i NVO, a kroz različite projekte osigurati što veći broj kurseva stranih jezika (francuski, španski, ruski + standardno engleski i njemački); Uvesti pogodnosti/olakšice za pohađanje kurseva osobama slabog imovnog stanja	2016.-2020.	Nevladin sektor, škole, visokoobrazovani nezaposleni kadar iz ove sfere	9.000,00 KM
10. NEDOVOLJNO PRILIKA/PROSTORA ZA ISKAZIVANJE	Školarci sami predlažu i iznose ideje o vannastavnim aktivnostima	10.1. Formiranje sekcija prema afinitetima mladih iz oblasti iz kojih već ne postoje	2016.-2020.	Obrazovne institucije	1000,00 KM

IDEJA MLADIH (NPR. U OKVIRU ŠKOLA)					
11.MLADI NE POSJEĆUJU KULTURNE SADRŽAJE	Povećana posjeta mladih kulturnim sadržajima	11.1.Organizovati sastanke s nastavnicima škola i direktorima javnih ustanova koje su registrovane za kulturne sadržaje; 11.2.Organizovanjem edukativnih okruglih stolova animirati učenike da posjećuju kulturne sadržaje 11.3 Organizovanje grupnih posjeta kulturnim događajima	2016.-2020.	Služba za boračko-invalidsku zaštitu, opću upravu i društvene djelatnosti, direktori škola,direktori javnih ustanova koje su registrovane za kulturne sadržaje; nastavnici i predstavnici kulturnih institucija	10.000,00 KM
12.MLADI NISU DOVOLJNO INFORMISANI O ZNAČAJU KULTURNO-HISTORIJSKOG I PRIRODNOG NASLJEĐA OPĆINE MAGLAJ	Povećan stepen znanja mladih o kulturno-historijskoj baštini i prirodnim dobrima Općine Maglaj	12.1.Obavezne edukacije učenika osnovnih i srednjih škola na terenu i upoznavanje sa znamenitostima kulturne baštine Maglaja; 12.2.Organizovanje edukativnih radionica o kulturno-historijskom blagu; 12.3.Postavljanje info-panoa s kulturnim-historijskim objektima u maglajskim školama; 12.4.Posjeta objektima i lokacijama od kulturno-historijskog značaja za grad Maglaj. 12.5.Korištenje gradine za kulturno-zabavne manifestacije; 12.6.Još veća uključenost mladih u organizaciju Studentskog ljeta; 12.7.Napraviti film o Maglaju kroz vrijeme sa akcentom na najznačajnije objekte pod nazivom „Moj grad nekad, sad i sutra“	2016.-2020.	Stručnjaci u oblasti kulturno-historijskog naslijeđa ; Nadležne općinske službe, direktori i nastavnici škola;	1.000,00 KM
13. MLADI VEOMA MALO PAŽNJE POSVEĆUJU NJEGOVANJU TRADICIJE KROZ DJELOVANJE KULTURNO-UMJETNIČKIH DRUŠTAVA	Povećan broj mladih članova u kulturno-umjetničkim društvima općine Maglaj	13.1.Organizovanje okruglih stolova o značaju njegovanja tradicije; 13.2.Edukacija djece i omladine u oblasti zaštitne kulturne baštine; 13.3.Organizovanje smotri kulturno-umjetničkih društava takmičarskog karaktera;	2016.-2020.	Predstavnici kulturno-umjetničkih društava i nastavnici; Nadležne općinske službe,	2.000,00 KM
14. NEDOVOLJNA AVANTURISTIČKO-	Formirane izviđačke skupine	14.1.Formiranje izviđačke skupine i povezivanje sa ostalim grupama van Maglaja	2016.-2020.	Mladi	2.500,00 KM

KULTURNA ŽELJA MLADIH					
15. NIZAK STEPEN ZAINTERESOVANOST I ZA STARE ZANATE	Povećana zainteresovanost za izučavanje starih zanata	15.1. Tokom zimskog i ljetnog raspusta organizovati prakse srednjoškolaca sa zanatlijama	2016.-2020.	Menadžment srednjih škola, zanatlije, Općina Maglaj	1.000,00 KM
16. NEPOSTOJANJE SEHARE/SUVENIR SHOPA	Postoji objekat odakle bi svi turisti mogli sa sobom da ponesu uspomenu/suvenir sa simbolima Maglaja	16.1. Organizovati aktivnosti usmjerene na izražavanje kreativnosti mladih osoba uz pomoć starijih i iskusnijih zanatlija.	2016.-2020.	Stare zanatlije i mlade osobe	4.000,00 KM
17. SLABA POVEZANOST MLADIH SA MLADIMA IZ DRUGIH OPĆINA/GRADOVA	Mladi iz Maglaja su upoznati sa znamenitostima i baštinama drugih gradova, i obrnuto	17.1. Organizovati međusobne posjete mladih iz drugih gradova, po mogućnosti organizovati susrete mladih različitih nacionalnosti	2016.-2020.	Mladi, NVO	4.000,00 KM
18. UNAPREĐENJE SPORTSKO-REKREATIVNE INFRASTRUKTURE /SPORTSKI MOBILIJAR U LOŠEM STANJU ILI NEDOSTAJE	Aдекватna infrastruktura i sportski mobilijar	18.1. Izgradnja i uređivanje sportskih igrališta i parkova, 18.2. Obnova sportskog mobilijara na postojećim igralištima (izrada predmjera i predračuna popravke i nabavke novog mobilijara); 18.3. Popravka mobilijara u skladu s finansijskim mogućnostima); 18.4. Opremanje fitnes staza i terena, Markiranje i uređenje biciklističkih staza i adrenalinskih terena; 18.5. Uređivanje staze za pješake i bicikliste	2016.-2020.	Nadležne općinske službe, sportski klubovi	30.000,00 KM
19. SLABA FIZIČKA AKTIVNOST	Bolja fizička aktivnost mladih	19.1. Druženje sa planinarima, upoznavanje i promovisanje zdravijeg života i prirode.	2016.-2020.	Mladi, planinarska udruženja	3.000,00 KM
20. SLABA RAZMJENA ISKUSTAVA I MOBILNOST MLADIH	Povezanost mladih iz općine Maglaj sa mladima iz prijateljskih općina iz BiH ali i van granica BiH	20.1. Internacionalana razmjena učenika/studenata/mladih sa bratskim i dr. Općinama; Kampovi za mlad;	2016.-2020.	Općinski predstavnici, mladi	15.000,00 KM
21. NEDOVOLJNA ZAINTERESOVANOST MLADIH/PASIVNOST MLADIH	Osviještenost mladih za aktivno uključivanje u društveni život zajednice te kvalitetno provođenje slobodnog vremena;	21.1. Formiranje nevladinih organizacija usmjerenih konkretno ka mladima; 21.2. Potaknuti mlade da doprinose svom okruženju; 21.3. Motivirati ih da djeluju također kroz razne ekološke sekcije; 21.4. Potaknuti mlade na aktivno uključivanje u društveni život zajednice te na kvalitetno provođenje slobodnog	2016.-2020.	Mladi, NVO, Odgojno-obrazovni sistem	30.000,00 KM

		vremena; 21.5.Upoznati mlade sa formalnim i neformalnim učenjem; 21.6.Potaknuti ih da učestvuju na predavanjima o sve učestalijem konzumiranju alkohola i cigareta kod sve mlađih generacija i kako to spriječiti, prevenciji nasilja među mladima, foto radionicama, ekološkim akcijama za mlade, IT radionicama.			
22. NEDOVOLJAN BROJ VOLONTERSKIH AKTIVNOSTI/SLABA SVIJEST O POTREBI VOLONTIRANJA I POMOĆI DRUGIMA KAD SU U NEVOLJI/BEZOBRZAN ODNOS PREMA STARIJIMA	Podignuta samodisciplina i odgovornost kod mladih te osviještenost o pomoći starijim osobama ukoliko se nađu u prilici	22.1. Niz volonterskih akcija koje bi bile neizostavan dio, prije svega, odgojno-obrazovnih institucija, te različitih društava. 22.2. Akcije prikupljanja hrane za one koji su u najvećoj potrebi, posebno za vjerske praznike. 22.3. Akcije prikupljanja hrane, odjeće i higijenskih potrepština za socijalno ugrožene obitelji	2016.-2020.	Mladi, roditelji, odgojno-obrazovni sistem;	3.000,00 KM
23. NEDOVOLJNO RAZVIJENA TOLERANCIJA KOD MLADIH	Povećana svijest mladih o različitostima	23.1.Vršiti promociju različitosti po vjeri, naciji, političkom opredjeljenju i slično sa akcentom da sve osobe bez obzira na navedeno svojim trudom i znanjem žele učiniti bolje za BiH i sve nas	2016.-2020.	Mladi, obrazovne institucije, NVO	1.000,00 KM
24. SLABO RAZVIJENA EKOLOŠKA SVIJEST	Razvijena ekološka svijest kod mladih, bolje očuvana priroda	24.1.Akcije čišćenja korita rijeka i divljih deponija; akcije pošumljavanja; 24.2.Uređenje dijelova grada cvijetnim, crnogoričnim i sličnim aranžmanima	2016.-2020.	Mladi, ekološka udruženja, ŠPD Zenica, KJD, Općina Maglaj	10.000,00 KM
25.SLABO RAZVIJENA SVIJEST O ZDRAVLJU	Bolje razvijena svijest o zdravlju	25.1.Obilježavanje važnijih svjetskih datuma u cilju promovisanja zdravlja; 25.2.Promovisanje zdrave ishrane kod djece u osnovnim i srednjim školama	2016.-2020.	Dom zdravlja Maglaj, obrazovne institucije	500,00 KM
26. PREVENCIJA RAZLIČITIH OBLIKA OVISNOSTI	Razvijena svijest kod mladih o štetnosti konzumiranja cigareta, alkohola i drugih narkotičkih sredstava	26.1.Dosljedna primjena zakona o zabrani pušenja na javnom mjestu i zabrani točenja alkohola mlađim od 18 god.; 26.2.Napraviti akcioni plan djelovanja širokog spektra sa akcentom na povezanost svih nadležnih institucija; 26.3.Organizovati programe prevencije, resocijalizacije i integracije mladih s poremećajima u ponašanju i bivših ovisnika o drogama;	2016.-2020.	Nadležne općinske službe, nevladine organizacije Ljekari, socijalni radnici, nastavnici, sportski klubovi, treneri, osobe iz javnog života preko medija	50.000,00 KM

		<p>26.4.Predavanja stručnih osoba o promociji zdravlja i prevenciji bolesti nastalih zbog upotrebe poroka;</p> <p>26.5.Tribine/Debate mladih na temu uticaj poroka na ljudsko zdravlje;</p> <p>26.6.Animiranje mladih za uključenost u sportske aktivnosti/klubove u cilju zdravstvenog stila života ;</p> <p>26.7.Životna iskustva mladih ljudi (predavanja o ovisnostima);</p> <p>26.8.Izgradanja doma za mlade ovisnike (komuna);</p> <p>26.9.Uticati na stavove djece prema ovisnosti, razvijati zdrave stile življenja i socijalne vještine te osvijestiti važnost odupiranja pritiscima što će im pomoći u prevladavanju svih rizika odrastanja</p>			
<p>27. POVEĆANI SU DRUŠTVENO NEPRIHVATLJIVI OBLICI PONAŠANJA /DELIKVENTNI OBLICI PONAŠANJA</p>	<p>Smanjeno nasilničko ponašanje mladih i u velikoj mjeri suzbijeno maloljetničko prestupništvo i kriminalitet koji čine mlade osobe</p>	<p>27.1.Osmisliti i štampati edukativne brošure za djecu i omladinu</p> <p>27.2.Organizovati edukativne okrugle stolove i radionice o posljedicama nasilničkog ponašanja mladih;</p> <p>27.3.Izmjena Zakona koji reguliše pitanja maloljetničke delikvencije (do sada blage kazne za maloljetnike);</p> <p>27.4.Osnovati više ustanova za smještaj maloljetnika;</p> <p>27.5.Organizovati edukativne programe za roditelje;</p> <p>27.6.Bolja saradnja svih institucija koje se bave statusom maloljetnika (škole, sudovi, policija, tužilaštva, vaspitni domovi, centri za socijalni rad);</p> <p>27.7.Mediji bi trebali smanjiti ili ukinuti prikazivanje agresivnih scena, a potencirati nauku i umjetnost te prije svega ljubav;</p> <p>27.8.Reprogramiranje budžeta za mlade i izmjena pedagoških standarda po pitanju zapošljavanja stručnih lica za rad sa djecom sa poremećajem u ponašanju i preventivnom djelovanju</p>	2016.-2020.	<p>Nadležne općinske službe, učenici i nevladine organizacije Socijalni radnici, policajci, nastavnici</p>	20.000,00 KM
<p>28. NEDOVOLJNA UKLJUČENOST MLADIH SA POSEBNIM POTREBAMA U DRUŠTVENI ŽIVOT ZAJEDNICA</p>	<p>Uključena ova populacija u društvo kroz kvalitetnije provođenje slobodnog vremena</p>	<p>28.1.Druženje mladih osoba na način da se sa jedne strane nalazi osoba sa posebnim potrebama, a sa druge mlada osoba bez poteškoća u razvoja koja bi na taj način stekla iskustvo u društveno korisnim aktivnostima.</p>	2016.-2020.	<p>Općina Maglaj, Centar za djecu sa posebnim potrebama</p>	10.000,00 KM
<p>29. NE POSTOJI SAVJETOVALIŠTE ZA</p>	<p>Blagovremena podrška psihičkom, porodičnom,</p>	<p>29.1.Organizovati sastanke sa nadležnom općinskom službom i direktorom Centra za socijalni rad;</p>	2016.-2020.	<p>Općina Maglaj, Centar za socijalni rad</p>	5.000,00 KM

PODRŠKU PSIHIČKOM, PORODIČNOM, ODGOJNOM ASPEKTU MLADIH	odgojnom aspektu mladih	29.2.Bračno savjetovalište za mlade pri centru za socijalni rad			
30. SVE VEĆI BROJ MALOLJETNIČKIH BRAKOVA	Sveden broj maloljetničkih brakova na minimum	30.1.Značajnije uključiti institucije društva i NVO sektor u provođenje preventivnih programa (učenje djece o njihovom zdravlju i odnosima u vezama) i promocije zdravog života; 30.2.Osnovati Porodično savjetovalište pri Centru za socijalni rad	2016.-2020.	NVO, Općina Maglaj, Centar za socijalni rad	2.000,00 KM
31. SLABA KONTROLA POLICIJSKIH SLUŽBENIKA U VEČERNJIM SATIMA	Povećana fizička kontrola policije po školama i okupljalištima mladih	31.1.Organizovati sastanke sa predstavnicima Policijske stanice Maglaj i direktorima škola	2016.-2020.	Policijska stanica Maglaj, direktori škola	Redovan rad
32. UNAPREĐENJE BEZBIJEDNOSTI LICA I IMOVINE	Mladi, a i ostali stanovnici općine Maglaj se osjećaju sigurnije	32.1.Veća pokrivenost video i fizičkim nadzorom	2016.-2020.	Općina , Sigurnosne agencije, Policijska stanica	30.000,00 KM
33. PAD NATALITETA	Povećanje broja novorođenčadi, a samim time povećanje broja djece u obrazovanju	33.1.Stimulacije za mlade bračne parove u koji nemaju djece, a koji su nezaposleni ili u teškoj materijalnoj situaciji, u vidu novčane pomoći/stimulacija za sve mlade parove (razlika u iznosima)	2016.-2020.	Općina Maglaj, Centar za socijalni rad	120.000,00 KM
34. NEDOVOLJNA ZAINTERESOVANOST NADLEŽNIH ZA USMJERAVANJE KA MLADIMA I NJIHOVIM PROBLEMIMA	Bolja komunikacija vlasti i mladih ljudi	34.1.Prilagođavanje nastavnog plana i programa za mlade (predavanja, seminari, projekti), uključivanje u rad lokalne zajednice kroz različite aktivnosti i projekte; 34.2.Uključivanje mladih u odlučivanje vezano za lokalnu zajednicu.	2016.-2020.	Općina Maglaj i ostale općinske/kantonalne institucije pa i institucije viših razina vlasti	3.000,00 KM
SVEUKUPNO (KM) :					712.000,00

11. PROVOĐENJE I MONITORING

Od presudnog značaja je uspostava sistema praćenja implementacije – provođenja strategije kroz jednogodišnje izvještavanje.

S obzirom na nadležnost, Općina Maglaj, odnosno Služba za boračko invalidsku i socijalnu zaštitu opću upravu i društvene djelatnosti će jedan put godišnje sačiniti informaciju i informisati Općinsko vijeće o ostvarenom progresu.

Monitoring je nužan kako bi sistemski obezbjedio relevantne pokazatelje u kojoj mjeri i koliko uspješno strategija doprinosi poboljšanju položaja mladih.

Kao metode kvalitetnog monitoringa predviđeni su:

1. anketiranje građana/mladih;
2. prikupljanje statističkih podataka od svih subjekata koji se bave pitanjem mladih;
3. intervjuiranje ciljne grupe;
4. održavanje okruglih stolova.

Kako bi se ovaj proces kvalitetno provodio a imajući u vidu postojeći odnos mladih i prema konkretnim aktivizmu, potrebno je takođe formirati Koordinaciono tijelo, odnosno radnu grupu koja bi se zajedno sa resornom službom periodično sastajali i po potrebi, sagledali provođenje u odnosu na planirane ciljeve, rezultate, aktivnosti, i troškove.

Ovakav način rada, svih uključenih subjekata u izradu, a kasnije i u realizaciju aktivnosti, doprinositi će aktualizaciji strategije u skladu s trenutnim potrebama i redefiniranju problema i potreba mladih.

Strategija svakako nije konačni dokument niti egzaktan plan, već proces koji traje i koji je podložan izmjenama, inoviranju i dopunama.

II ZAKLJUČAK

Strategija za mlade kreirana je u cilju da strateški prepozna probleme, potrebe i načine njihovog rješavanja odnosno poboljšanja sveukupnog položaja mladih i zadovoljavanja njihovih potreba.

Međutim, tek efikasna implementacija i realizacija definisanih mjera i projekata oprevidati će svrhu izrade ovog dokumenta i proizvesti poboljšanja u određenim oblastima.

Važno je takođe napomenuti da je implementacija Strategije za mlade općine Maglaj 2016-2020.g. zajednički projekat Općine Maglaj ali i svih aktera, institucija, NVO sektora, privrednih subjekata, javnih ustanova, mjesnih zajednica kao i individualno, mladih ljudi koji, svako na svoj način, mogu i trebaju prepoznati svoju ulogu i doprinijeti njenoj realizaciji.

